

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för socialt arbete och psykologi

Det goda åldrandet

En kvalitativ studie av seniorer i den tredje åldern

Linn Jäderholm

Chanelle Yake

2011

Examensarbete, högskolenivå, 15 hp

Socialt arbete

Examensarbete – HK08

Handledare: Thérèse von Braun

Examinator: Sam Larsson

Det goda åldrandet; en kvalitativ studie av seniorer i den tredje åldern.

Författare: Linn Jäderholm & Chanelle Yake.

Sammanfattning

Syftet med studien var att öka kunskapen och förståelsen för äldres sociala behov i den tredje åldern för de som besöker träffpunktsverksamheten. För att genomföra studien har en kvalitativ intervjumetod används med fyra seniorer samt två träffpunktsledare. Detta för att få bådas perspektiv på vad ett gott åldrande innebär, men fokus har legat på seniorerna. Studien utgick ifrån två teorier, den sociala nätverksteorin och aktivitetsteorin. Dessa två är huvudteorier. I förhållande till dessa har gerotranscendensteorin används då den motsäger vad de två ovannämnda teorierna pekar på. Studiens empiriska data har analyserats efter den hermeneutiska cirkeln. Resultatet av studien visade att ett aktivt liv är av stor vikt för seniorerna som besöker träffpunktsverksamheten. Studien visade även att träffpunktsledarnas engagemang och motivation bidrar till att seniorerna upplever att de har ett inflytande i träffpunktsverksamheten. Seniorerna menade att känslan av delaktighet bottnar i den goda relation som de har till träffpunktsledaren.

Nyckelord: träffpunkter för seniorer, den tredje åldern, ålderism, det goda åldrandet, socialt nätverk, aktivitet.

Successful aging. A qualitative study of seniors in the third age.

Authors: Linn Jäderholm & Chanelle Yake.

Abstract

The purpose of this study was to increase knowledge and understanding of the social needs of older people in the third age for those who visit the meeting places. To complete the study, a qualitative interview method was used with four seniors and two meeting places managers. The point to that was to understand both perspectives on what successful aging is, but the focus has been on senior perspective. The study was based on two theories, the social network theory and activity theory. Those are the two main theories. In relation to these gerotranscendens theory used because it contradicts what the above two theories stands for. The study's empirical data have been analyzed following the hermeneutic circle. The results of the study showed that an active lifestyle is very important for seniors who visit the meeting places. The study also shows that the meeting places leaders' commitment and motivation helps seniors feel that they have an influence in meeting places. The seniors describe that sense of ownership stems from the good relationship that they have the meeting places manager.

Keywords: Meeting place for seniors, the third age, ageism, successful aging, social network, activity.

Förord

Vi vill tacka våra intervjupersoner för deras medverkan vilket gjorde vår studie möjlig att genomföra.

Tack till träffpunktsledarna för det engagemang som ni har visat oss under den här studien. Vi vill även tacka förebyggandeenheten i Gävle som har inspirerat oss att välja detta ämne.

Tack till vår handledare Thérèse von Braun för hennes engagemang och vägledning i vårt arbete.

Linn Jäderholm och Channele Yake.

Innehållsförteckning

1	Introduktion	
1.1.	Inledning	1
1.2.	Bakgrund	1
1.3.	Syfte	2
1.3.1.	Frågeställningar	2
1.4.	Relevans för socialt arbete och sociologi	2
1.5.	Uppsatsen disposition	3
1.6.	Begreppsdefinition	4
2	Tidigare forskning	6
2.1.	Bakgrund – Aktivt liv i den tredje åldern	6
2.2.	Medverkan – Seniorers medverkan i samhället	7
2.3.	Hälsa/ Socialgemenskap – samband mellan hälsa och sociala relationer	8
2.4.	Samhällets påverkan på seniorer – samhällets ansvar	10
3	Teoretiska perspektiv	11
3.1.	Aktivitetsteorin	11
3.2.	Sociala nätverksteorin	12
3.3.	Gerotranscendensteorin	13
4	Metod	14
4.1.	Forskningsdesign	14
4.2.	Förförståelse	15
4.3.	Urval av litteratur	15
4.4.	Urval av intervjupersoner	15
4.5.	Val av metod	16
4.6.	Datainsamling och tillvägagångssätt	17
4.7.	Transkribering	17
4.8.	Data analys	18
4.9.	Validitet	21
4.10.	Reliabilitet	22
4.11.	Triangulering	22
4.12.	Generaliserbarhet	23
4.13.	Studiens avgränsningar och begränsningar	23
4.14.	Etiska överväganden	24
5	Resultat och analys	25
5.1.	Tema 1- Bakgrund	25
5.1.1.	Kommentar till Tema1 – Bakgrund	28
5.2.	Tema 2 – Medverkan	29
5.2.1.	Kommentar till Tema 2 – Medverkan	31

5.3. Tema 3 – Hälsa/Socialgemenskap	32
5.3.1. Kommentar till Tema 3 – Hälsa/Socialgemenskap	34
5.4. Tema 4 – Samhällets påverkan på seniorer	35
5.4.1. Kommentar till Tema 4 – Samhällets påverkan på seniorer	36
5.5. Helhetsanalys seniorer	38
5.6. Analys personalintervjuer	39
5.6.1. Kommentar till personalintervjuer	42
6 Helhetsanalys	43
6.1. Analys seniorer och personal	43
7 Diskussion	44
7.1. Resultat och besvarande av frågeställningarna	44
7.2. Teoretisk tolkning av resultatredovisningen	45
7.3. Metod diskussion	46
7.4. Förslag till fortsatt forskning	48
8 Litteraturförteckning	
9 Bilagor	

1. Inledande kapitel

1.1. Inledning

I januari år 2002 genomfördes en förändring i Socialtjänstlagen. Målet var att: ”äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, samt en meningsfull tillvaro i gemenskap med andra” (Socialtjänstlagen 2001:453, kap 5 § 4). I ett betänkande från Socialutskottet framkom, att allt fler äldre bibehöll hälsan långt upp i åren och var aktiva, vitala och väl integrerade inom familjekretsen och i samhället. Dock fanns det seniorer som var ofrivilligt isolerade. Som ett resultat av detta skapades ett nytt mål i den nationella handlingsplanen som idag ligger till grund för äldrepolitiken. I SOU 2000:7 beskrevs olika hypoteser vilka understyrker samband mellan ohälsa och en åldrande befolkning. En hypotes pekade på att en bättre hälsa kan förlänga den tredje åldern vilket leder till att den fjärde åldern (se 1.6. Begreppsdefinition) blir kortare (SOU 2000:7, bil: 8 s 14). I en förlängning kan detta leda till minskade utgifter för omsorgsinsatser i hela landet. Utifrån de demografiska förändringarna i livslängden som rapporten menar finns i dagens samhälle krävs ett förändringsarbete (SOU 2003:91, s 318). Träffpunkter för seniorer (se 1.6. Begreppsdefinition) inom omvårdnad Gävle är ett exempel på en åtgärd som vidtagits i förhållande till detta.

1.2. Bakgrund

Träffpunkter för seniorer grundades som ett projekt år 2008. Syftet med träffpunktsverksamheten var att skapa förutsättningar för ett hälsosamt liv, hela livet. Verksamheten strävade efter en hög livskvalitet och för att skapa möjligheter för att ge seniorer mer inflytande över sina liv. Inledningsvis fick socialstyrelsen ett uppdrag från regeringen att ta fram strategier för att stödja kommuner och landsting i deras arbete med att utveckla vård och omsorg om äldre människor. Socialstyrelsen fick stimulansmedel från staten för att genomföra projektet tillsammans med kommuner och landsting. Syftet var att skapa träffpunkter och aktiverande hembesök för personer som var 65 år och äldre (Hayden 2009, s 4).

Projektet träffpunkter hade redan i den inledande fasen flera olika inriktningar, detta för att kunna nå fler seniorer med olika intressen, samt för att kunna utforma nya aktiviteter. Dessa inriktningar var: *hälsa, kultur, mat, teknik och ur & skur*. Träffpunkterna utvecklades i

samarbete med volontärorganisationer, föreningar samt existerande verksamheter inom angivna områden. I projektets inledande fas etablerades kontakt med

seniorer som kunde representera den tänka målgruppen, detta eftersom träffpunktsverksamheten skall arbeta efter seniorernas behov (Hayden 2009, s 4).

Träffpunktsverksamheterna har anpassats så att de är tillgängliga för alla inom målgruppen. Lokalerna är anpassade för att bedriva olika aktiviteter till förmån för seniorernas egna intressen. I denna målgrupp räknas alla ”pigga” seniorer in (Hayden 2009, s 7). Träffpunktsverksamheten i Gävle är centralt belägen med närhet till busshållplats och med flexibla öppettider. Öppettiderna är ibland helt anpassade efter seniorernas egna önskemål. Samtliga träffpunktsverksamheter inom Gävleborg drivs med en anställd personal per träffpunkt och med stöd av volontärarbetare. Från och med januari år 2012 skall alla träffpunkter för seniorer drivas kommunalt utifrån samma projektplan. Projektplanen finns tillgänglig för allmänheten. Det finns möjlighet till social gemenskap på träffpunkterna samt att utöva aktiviteter. Seniorerna kan även påverka vilka aktiviteter som ska bedrivas i verksamheten (Fasth i FoU 2011: 2, s 8). Verksamheten är tillgänglig för alla som fyllt 65 år men, man strävar inte efter att kontrollera detta då det finns de som går i pension tidigare än andra. Sammanfattningsvis riktar sig träffpunktsverksamheten till vitala seniorer som besöker verksamheten för att må bra.

1.3. Syfte

Syftet med studien var att öka kunskapen och förståelsen för äldres sociala behov i den tredje åldern, för de som besöker träffpunktsverksamheten.

1.3.1. Frågeställningar

- Hur kan socialt arbete se ut inom träffpunktsverksamheten?
- Varför väljer vissa seniorer att söka sig till träffpunktsverksamheten?

1.4. Relevans för socialt arbete och sociologi

Payne (2008) beskriver socialt arbete som en process vilken har som mål att skapa personlig och social förändring genom socialt samspel (Payne 2008, s 43). Cooley (1964) menar att varje individ har ett behov av socialt sammanhang för sin egen identifikation. Det handlar om

att kunna samspela med andra för att kunna delta i aktiviteter (Cooley 1964 i Tornstam 2011, s 126). I träffpunktsverksamheten arbetar man utifrån socialt samspel. Samspelet med andra seniorer i träffpunktsverksamheten kan leda till ett gott åldrande. Detta kan medföra att den tredje åldern (se 1.6 Begreppsdefinition) utökas och blir längre. Det kan leda till minskade kostnader för omsorgsinsatser i landet. Meeuwisse & Swärd (2006) menar att socialt arbete även kan beskrivas som ett arbete vilket ”verkar för social förändring, problemlösning i mänskliga relationer, för empowerment och frigörelse med syfte att främja människors välfärd” (Meeuwisse & Swärd 2006, s 45). Vi menar att detta stämmer överens med träffpunktens verksamhet.

Sociologi kan definieras som läran om samhället. Enligt Aubert (1979) kan sociologi även beskrivas utifrån två arbetsområden. Det första arbetsområdet är regional planering, vilket syftar till att skapa en bild av samhället utifrån hur olika sektorer eller institutioner samverkar med varandra. Exempelvis kan detta peka på att utvecklingen inom ett område kan inverka på utveckling inom ett annat område. Det andra arbetsområdet är socialpolitik och socialt arbete. Aubert (1979) menar att socialpolitik bidrar med kunskap för att kunna analysera sociala situationer samt individens olika roller i samhället (Aubert 1979 i Repstad 2005, s 17f). Vi menar att träffpunktsverksamheten kan sättas i förbindelse med sociologi, då verksamheten har ett grundläggande behov att samverka med andra sektorer för att kunna utvecklas. Träffpunktsverksamhetens etablering bygger således på samverkan med andra aktörer som en förutsättning för det sociala arbetet.

1.5. Uppsatsens disposition

Uppsatsen består av sju kapitel. I det första kapitlet presenteras studiens inledning. Därefter anges, träffpunktsverksamhetens bakgrund, syfte och frågeställningar samt avgränsningar för studien. Vidare anges koppling till socialt arbete och sociologi samt definition av begrepp. I det andra kapitlet behandlar vi den tidigare forskningen med relevans för studien. Det tredje kapitlet redogör för de teoretiska perspektiven i studien. I det fjärde kapitlet redovisas metod, datainsamling, data analys, validitet, reliabilitet samt etiska överväganden. Det femte kapitlet, redogör för studiens resultat och analys i förhållande till tidigare forskning och teorier. Kapitel sex innehåller en helhetsanalys med seniorer och personal. Kapitel sju består av diskussion samt förslag till fortsatt forskning.

1.6. Begreppsdefinition

Träffpunkter för seniorer: Träffpunktsverksamheten för seniorer är till för, att erbjuda människor i den tredje åldern social gemenskap, samt utveckla aktiviteter så att de kan vara fortsatt aktiva. Det kostar ingenting att besöka träffpunktsverksamheten och alla besökarna kan komma med förslag för att bidra till utvecklandet av träffpunkten. Det krävs ingen biståndsprövning.

Den tredje åldern: Det är ett begrepp som har vuxit fram sedan mitten av 1900-talet som följd av demografiska förändringar och ökad livslängd, vilket avspeglar sig i en ökad åldersmedvetenhet i samhället. I livsloppsperspektivet ingår 4 faser som baserar sig på sociala livsfaser samt ålder och samhällets utveckling (Thelin 2009, s 9). Den tredje åldern är en livsfas som vanligtvis infaller efter ålderspensionen då eventuella barn lämnat hemmet och inte längre är beroende av sina föräldrars försörjning (ibid.) (Gynnerstedt 2011, s 10; Thorslund & Larsson 2002, s 23). Den generella pensionsåldern i Sverige är 65 år (Jönsson 2002, s 21). Öberg & Tornstam (2001) pekar på att seniorer kan uppleva sig yngre än vad deras kronologiska ålder visar (Öberg & Tornstam 2001 i Thelin 2009, s 25). Livsloppsperspektivet kan skapa en förståelse för åldrandet i samhället och hur åldrandeprocessen kan förändras över tid (Öberg 2007, s 13 & s 416). Världshälsoorganisationen ger den tredje åldern namnet aktivt åldrande. Detta begrepp kan exempelvis innefatta ett fortsatt aktivt liv i förhållande till sociala relationer, samt ett engagemang i ekonomiska och medborgerliga frågor (SOU 2003: 91, s 307).

Den fjärde åldern: Den fjärde åldern är den sista åldern i livsloppet. Lasslett (1989) delar upp det moderna livsloppet i fyra olika sociala faser där ingår den tredje och fjärde åldern (Lasslett 1989 i Thelin 2009, s 8). Den tredje och den fjärde åldern har många olika benämningar. Neugarten (1974) presenterade sin välkända uppdelning av yngre-äldre och äldre-äldre. De yngre-äldre definierades som en grupp äldre som var friska och socialt delaktiga med ett mål av självförverkligande. Den äldre-äldre däremot beskrevs som sjuka och isolerade med ett behov av samhällets omsorg (Neugarten 1974 i Thelin 2009, s 16). En möjlig gränsdragning mellan den tredje och den fjärde åldern kan vara hur stort behovet av hjälp är från andra i vardagen (Thelin 2009, s 34). Den fjärde åldern skiljer sig från den tredje åldern genom de begränsningar som uppstår att leva ett oberoende liv. Den fjärde åldern beskrivs ofta som

negativ och resurskrävande (Bury 1995, Twiggs 2006, Wray 2003 & Silver 2003 i Thelin 2009, s 35).

Ålderism: Ålderism är ett begrepp som kan definieras som diskriminering inom exempelvis yrkeslivet och sjukvården, men också inom andra områden. Ålderism som begrepp har existerat under en lång tid och en beskrivning av detta är ”stereotypa föreställningar som utgår från en människas ålder” (Tornstam 2010, s 106). Seniorer i den tredje åldern kan utsättas för ålderism, en grundläggande brist på respekt kan vara en bidragande orsak till detta. Ålderism gentemot seniorer kan observeras genom att de exkluderas i samhället. Det kan leda till en negativ självkänsla både för seniorer som grupp men även för den enskilda senioren (Andersson 1997, s 1). Det vanligaste användningsområdet för detta begrepp är åldersdiskriminering. Det bygger på att en viss åldersgrupp, ofta seniorer, betraktas som en homogen grupp och inte som enskilda individer (Tornstam 1993, s 147). Exempel på ålderism i dagens samhälle är, att seniorer är underrepresenterade i Sveriges Riksdag (Berleen 2003, s 10). Det har även konstruerats en bild av seniorer som ensamma vilket inte behöver vara sanningsenligt (Andersson 2008, s 7). Ålderism kan beskriva både positiv och negativ särbehandling (Jönsson 2002, s 24).

Det goda åldrandet: Åldrande kan exempelvis definieras i termer av ”avtagande fysisk rörlighet”. Åldrandet kan syfta på en process av förändringar som sker när man åldras och man möter nya situationer (Tornstam 2011, s 24). Det goda åldrandet innebär åldrande i den senare delen av livet som sker i det närmaste utan några förändringar som följd av den avtagande fysiska rörligheten. Individen kan fortsätta leva som innan den tredje åldern. Detta kan dock variera i förhållande till vilka värderingar som finns samt vilken kultur individen lever i. Ett gott åldrande relateras ofta till aktivitet, aktivering och samspel med andra. Även långt fram i livet kan det bidra till en bibehållen positiv bild av den egna personen som värdefull (SOU 2003: 91, s 308). Men det goda åldrandet är individuellt och varierar därför från person till person. Det essentiella är vad som skapar tillfredsställelse i livet för den enskilda individen (Tornstam 2011, s 125). Världshälsoorganisationen antog år 1999 ett mål för Europa, vilket innebar att år 2020 ska alla som är 65 år ges möjlighet till en god hälsa samt aktivt deltagande i samhällslivet (SOU 2003: 91, s 313). Syftet är att förebygga sjukdom samt alla symtom av sjukdom (ibid).

2. Tidigare forskning

Efter att vi har tagit del av den tidigare forskningen i förhållande till ämnet, har vi sammanställt fyra olika teman: *bakgrund, medverkan, hälsa/social gemenskap och samhällets påverkan på seniorer*. Under rubriken tidigare forskning kommer vi att presentera innebörden i dessa teman.

2.1. Bakgrund - Aktivt liv i den tredje åldern

Thelins (2009) kunskapsöversikt *Den tredje åldern- en kunskapsöversikt*, visar att seniorer generellt sett har god ekonomi och god hälsa. Den tredje åldern ingår i livsloppsperspektivet vilket består av 4 faser som kategoriseras efter ålder och samhällets utveckling (Thelin 2009, s 9). Den tredje livsfasen baseras på självförverkligande och möjligheter som en följd av att den delen av livet som består av förvärvsarbete är över (ibid). Författaren pekar i sin kunskapsöversikt exempelvis på referenser från statistiska centralbyrån som visar att livsloppet är i förändring. Den grundläggande anledningen till att den tredje åldern växer fram är att människor lever längre i många länder (Thelin 2009, s 7-10).

Den tredje åldern som begrepp härstammar ursprungligen från 1970-talets Frankrike (Swindell & Thompson 1995 i Thelin 2009, s 15). Det är framförallt seniorers nya fritid som har väckt forskarnas intresse (Dumazedier 1972 i Thelin 2009, s 15). Studier visade att seniorer får mer tid för att ägna sig åt fritidssysselsättningar (ibid). Seniorer som grupp kunde delas i två delar, de ”äldre-äldre” och nu även de ”yngre-äldre” (Neugarten 1974 i Thelin 2009, s 16). Dessa ”yngre-äldre” ansågs söka efter självförverkligande och social delaktighet (ibid). Lasletts (1987) forskning menade på 1980-talet att 16 länder var innehavare av fenomenet den tredje åldern, dessa var: Australien, Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Kanada, Japan, Nederländerna, Norge, Nya Zeeland, Schweiz, Storbritannien, Sverige, Tyskland, USA och Österrike (Laslett 1987 i Thelin 2009, s 19). Ett av de kriterier som Laslett hade för sitt val av dessa länder var tillgången till meningsfull sysselsättning för majoriteten av befolkningen, så att de kunde förverkliga den tredje ålderns potential (ibid). Från 2000-talet blir begreppet den tredje åldern ett ofta återkommande begrepp även inom de svenska vetenskapliga texterna (Thelin 2009, s 23). Författarens studie belyser vikten av en meningsfull social tillvaro som en del av den tredje åldern (ibid). Jonsson (2000) beskriver att en engagerande sysselsättning beskrivs som viktigt och definieras som ”aktiviteter som

upplevs meningsfulla och som utövas över tid samt med en regelbundenhet” (Jonsson 2000 i Thelin 2009, s 27).

Fasth (2011) visar i FoU rapport *Träffpunkter för äldre i Hudiksvall, Söderhamn och Gävle kommun*, att träffpunktsverksamhetens syfte är att arbeta förebyggande för seniorers i den tredje åldern så att alla de som önskar kan bibehålla ett aktivt liv hela livet. Författaren menar att verksamheten medverkar till att de som väljer att besöka verksamheten kan få vara med och påverka hur träffpunktens utbud ska utformas. I verksamheten fokuserar man på att ge inflytande i samhället, även efter yrkeslivet. Träffpunkten besöks framförallt av vitala seniorer i åldern 65+ och en majoritet av dessa är kvinnor. Det kan finnas en förklaring till varför det är övervägande kvinnor som besöker träffpunktsverksamheten. Kvinnor lever exempelvis länge och kan därför bibehålla en ”god hälsa” länge än män (Fasth i FoU 2011: 2, s 23; Öberg 2007, s 16).

Ett aktivt liv i tredje åldern kan se annorlunda ut från person till person. Fasth (2011) belyser i sin studie att majoriteten av de seniorer som väljer att hålla sig aktiva inom träffpunktsverksamheten gör det genom exempelvis volontäruppdrag. Ofta har dessa seniorer varit aktiva volontärer inom andra verksamheter redan innan den tredje åldern (Fasth i FoU 2011: 2, s 26). Fasth (2011) pekar i sin studie på teorier om åldrandet och lyfter fram *aktivitetsteorin* vilken fokuserar på ett gott åldrande till följd av aktivering i den tredje åldern (Fasth i FoU 2011: 2, s 11).

2.2. Medverkan - Seniorers medverkan i samhället

Kerrs (2002) studie *Senior citizens? Old age and citizenship in provincial New Zealand communities* visar att den Nya Zeeländska staten har uppmärksammat, att det finns olika grupper i dagens samhälle som inte kan göra sin röst hörd och seniorerna tillhör en av dessa grupper. Författaren beskriver att det finns kommuner i New Zeeland som organiserat sig för att kunna stödja olika minoritetsgrupper (Kerr 2002, s 78f). Dessa kommuner har inlett ett arbete för att utveckla särskilda planer för senior- och pensionärsorganisationer. Bidrag fördelats till den strategiska planeringsprocessen av verksamheterna. Utvalda personer i kommunfullmäktige gavs uppdraget att ansvara för de frågor som berörde seniorerna. Arbetet kritiserades dock i vissa kommuner i Nya Zeeland på grund av de bidrag som tilldelats pensionärsorganisationerna. Man menade att dessa organisationer inte hade ett behov av

bidrag för att främja seniorers sociala behov. Men pensionärsorganisationerna i Nya Zeeland menade att seniorer i allmänhet framställs som en belastning för samhället, då de bemöts med bristande respekt och förståelse (Lister 1997 i Kerr 2002, s 89).

Minichiello, Browne & Kendig (2000) har också i sin forskning funnit att seniorer som grupp behandlas negativt exempelvis inom sjukvården. Detta kan bidra till ålderism och negativa attityder. I Nya Zeeland är det många seniorer som har ekonomiska tillgångar, men på grund av ålderism blir de inte betraktade som starka konsumenter på marknaden. Det har även framkommit att seniorer diskrimineras på arbetsmarknaden trots att de önskar vara fortsatt aktiva även efter pensionsåldern (Minichiello, Browne & Kendig 2000 i Kerr 2002, s 83). Författarens studie visar dock att dagens seniorer visar ett allt större intresse för aktiverande verksamheter (Gee & Glasgow 2000 i Kerr 2002, s 78). Studien pekar på att en hög andel seniorer utifrån dessa aktiverande verksamheter blir mer benägna att rösta i både de nationella och lokala val samt, att de håller sig sysselsatta och kan vara aktiva i högre utsträckning. Ett aktivt medborgarskap för seniorer kan gynna samhället exempelvis i form av arbetskraft. Seniorer har mer tid för att ta del av samhällsfrågor efter yrkeslivet. De som väljer att engagera sig kan känna en större medborgerlig plikt vilket kan leda till en starkare självkänsla. Kerr (2002) beskriver ett aktivt medborgarskap utifrån seniorer som deltar i samhället och är aktiva. Det kan handla om engagemang i politiska frågor men även frågor som berör de egna medborgerliga rättigheterna. Exempelvis seniorers aktiva delaktighet i samhället även efter yrkeslivet. Kerr (2002) menar att ett aktivt medborgarskap för seniorer kan gynna samhället exempelvis i form av arbetskraft. Kerr (2002) menar dock att det är framförallt seniorer i den tredje åldern som kan delta i samhället, eftersom de fortfarande är vitala. De seniorer som befinner sig i den fjärde åldern kan vara påverkade av psykiska och fysiska funktionsnedsättningar. Det gör att de hamnar i en beroendeställning till andra och de kan därför bli begränsade i sitt aktiva deltagande i samhällslivet (Kerr 2002, s 71).

2.3. Hälsa/ Social gemenskap - Samband mellan hälsa och sociala relationer

Bergs studie (2008) *Life satisfaction in late life: markers and predictors of level and change among 80+ year olds*, visar att hälsa är avgörande för livskvaliteten i den tredje åldern (Berg 2008, s 35). I studien konstateras att god hälsa och social gemenskap är relaterat till livstillfredsställelse och ett gott åldrande. Studien pekar att kvalitet och närhet i det sociala nätverket är viktigare än kvantitet av ytliga relationer för att åldras väl. Det sociala nätverket

är en viktig del av livet framförallt i den tredje åldern då människor lämnar yrkeslivet och inte lever efter samma rutiner längre. Författaren menar vidare att begreppet livstillfredsställelse är nära relaterat till ett gott åldrande. Båda begreppen har funnits inom den gerontologiska litteraturen i nästan ett halvt sekel. Det goda åldrandet behövs som en motvikt för att inte fokus enbart ska vara på negativa konsekvenser av åldrandet som exempelvis sjukdom, depression eller funktionsnedsättning. Dock finns det de som hävdar att det goda åldrandet påverkas av den individuella livssituationen och synen på denna (Berg 2008, s 37) .

Svenssons (2006) studie *Mötesplatser på landsbygden: om äldre människor, gemenskap och aktiviteter* beskriver den sociala gemenskapen på olika mötesplatser för seniorer. Dessa mötesplatser kan vara ett tillfälle att träffa vänner och sitta ner och prata (Svensson 2006, s 1). Författaren pekar på den dagliga eller kontinuerliga gemenskapen med andra och vilken vikt den har för seniorer. Studien består av en kvantitativ översiktsstudie och en kvalitativ fallstudie. Svensson (2006) har valt att fokusera på varför det har uppstått ett behov av mötesplatser för seniorer. Studien fokuserar på organisationens uppbyggnad och vilket innehåll som finns i verksamheterna. Författaren jämför i sin studie mötesplatsverksamheter med föreningsliv och hur ett medlemskap i dessa kan inverka på den enskilda individen. I studien ställer han frågan, hur uppstår organiserade mötesplatser för äldre och vad innehåller dessa verksamheter. Svensson (2006) menar att det som seniorerna har gemensamt är att de inte längre förvärvsarbetar. Den här gruppen av äldre ger upphov till ett nytt begrepp som författaren kallar ”*a story of success*”. Detta handlar om att en allt större del av befolkningen blir äldre och samtidigt mår bättre idag än tidigare (Svensson 2006, s 7).

Svensson (2006) menar även, att forskning visar att attityderna till äldre håller på att förändras till det bättre vilket inte bara handlar om att samhället ser annorlunda på äldre idag utan även att de äldre själva ser nya möjligheter i sitt liv. Författaren frågar sig, vilka faktorer är viktiga för att uppnå välbefinnande i den tredje åldern? Studien betonar även att valet av olika roller inom en mötesplatsverksamhet kan vara essentiellt för individen. Författaren tar upp tre olika teman i sin analys. Dessa teman är: individ-, grupp- och samhällsperspektivet. Under individperspektivet räknar han in levnadsberättelsen som uppväxtort, familj och nätverk. Svensson (2006) understyrker vikten av att undersöka om individens vana i föreningslivet samt om individen deltar i regelbundna aktiviteter. I gruppensperspektivet beskriver Författaren vilken betydelse det får för individerna att delta i verksamheterna. I samhällsperspektivet

beskriver han samhällets förändringar över tid samt inställningar och traditioner (Svensson 2006, s 29). En grundläggande anledning till varför dessa verksamheter finns är för att skapa sociala och meningsfulla aktiviteter för äldre för att de ska kunna bibehålla hälsan (Svensson 2006, s 56).

2.4. Samhällets påverkan på seniorer - Samhällets ansvar

Underrubriken samhällets påverkan på seniorer är en mycket bred rubrik som innefattar många olika delar. Vi har i vår studie valt att tolka detta utifrån behov. Behov är ett svårtolkat begrepp som kan ha olika innebörd för olika människor. I dagligt tal kan begreppet definieras exempelvis till vardagliga aktiviteter. De äldres behov kan variera över tid och från samhälle till samhälle. Det är ett begrepp i ständig förändring.

Thorslund & Larsson (2002) menar i studie *Äldres behov: en kunskapsöversikt och diskussion om framtiden*, att ur ett historiskt perspektiv definierades seniorer till de som inte längre kan arbeta för sin försörjning. I dagens samhälle handlar begreppet till stor del om en kronologisk ålder. Men idag finns även människor som blir äldre på ett helt nytt sätt. I dag finns moderna seniorer. Det finns seniorer som bibehåller sin hälsa och funktionsförmåga samtidigt som det finns seniorer som inte gör det (Thorslund & Larsson 2002, s 7ff). Seniorer är idag en mycket heterogen grupp vars behov varierar från individ till individ i förhållande till aspekter som hälsotillstånd, ekonomi, intressen, boendefrågor, sociala relationer och funktionsförmågor.

Inom sociologi och socialantropologi pekar man på att begreppet behov i förhållande till seniorer är samhällets uppgift att ta tillvara (ibid). Författarna menar att från ett politiskt perspektiv används begreppet "behov" framförallt i relation till en grupp av människor och inte i förhållande till en enskild individ. Politiker hänvisar ofta till behov för att kunna bestämma hur samhällets tillgångar skall användas. De politiska besluten påverkas ofta av faktorer som budgetramar, men det krävs också en god dialog med medborgarna om hur resurserna ska användas för att möta alla de olika behov som finns i samhället (Thorslund & Larsson 2002, s 14 & s 65).

Krekula (2006) har genomfört en studie *Kvinna i ålderskodad värld: om äldre kvinnors förkroppsligade identitetsförhandlingar* vilken är en kvalitativ intervjustudie med kvinnor i åldrarna 75 år och äldre. Studiens fokus var att studera framförallt kvinnors

identitetsförändringar i den tredje åldern. Eftersom författaren gjort sin studie främst i förhållande till kvinnor i den tredje åldern menar han, att sambandet mellan kön och ålder kräver ytterligare forskning då detta inte är tillräckligt belyst. Det kan därför bli svårt att förstå detta samspel i relation till begreppet ålderism (Krekula 2006, s 16). Studien belyser att olika individer kan vara mer eller mindre beroende av externa värderingar. I de flesta fall handlar det om samhällets värdering av den egna personen. Författaren pekar i sin studie på att det som studerats är människor i den tredje åldern utan fokus på antingen kvinnor eller män (ibid). Med ett annat förhållningssätt skulle kunna man studera hur kvinnor i tredje åldern kan få samhällets värdering i jämförelse med män. De flesta studierna har undersökt hur seniorer som grupp blir bedömda, men inte i förhållande till kön.

Krekula (2006) pekar på att många anser att det är negativt att åldras eftersom samhället betraktar seniorer på ett annat sätt. Det handlar om aspekter som att förväntningar på hur en senior är annorlunda och att seniorer betraktas som avvikande i samhället (Krekula 2006, s 170). En intervjuperson menar att hon inte har någon negativ självbild i förhållande till sig som ”gammal” men ger uttryck för att det är samhällets syn på henne som kan medföra en negativ syn. Det kan vara svårt att känna sig accepterad i samhället som en fullvärdig medborgare (ibid). Krekula (2006) konstaterade att det är omgivningens värdering av vilka seniorerna är och de attribut man tillskriver dem som kan betraktas som åldersdiskriminering. Exempelvis delas seniorer in i en grupp där de tillskrivs roller (Krekula 2006, s 172). Det kan skapa isolering som kan medföra att äldre framförallt väljer att umgås med andra äldre och inte människor från andra åldersgrupper (Krekula 2006, s 171).

3. Teoretiska perspektiv

De två huvudteorierna i studien är *aktivitetsteorin och sociala nätverksteorin*. De två teorierna pekar på aktivitet och social gemenskap är viktigt för ett gott åldrande. I motsats till aktivitetsteorin, belyser *gerotranscendensteorin* att en lugn tillvaro främjar ett gott åldrande.

3.1. Aktivitetsteorin

Det finns olika begrepp som beskriver det goda åldrandet exempelvis den engelskspråkiga termen ”Successful aging” (Tornstam 2005, s 186). Inom socialgerontologin finns aktivitetsteorin som beskriver olika antaganden om vad som karaktäriserar ett gott åldrande. Forskare menar att aktiviteten/fritiden är essentiellt för individens välbefinnande. Människor

som varit aktiva innan den tredje åldern förväntas fortfarande besitta samma behov av fortsatt aktivitet, de behöver därför vara aktiva och umgås med andra människor (Tornstam 2005, s 120f). Aktivitetens roll för senioren syftar till att bibehålla den grad av aktiverande som individen haft tidigare under sitt liv. En aktivitet kan exempelvis vara social samvaro med andra människor (ibid). För senioren kan aktiviteten skapa en fortsatt positiv bild av den egna personen (Tornstam 2005, s 121).

Åldrandeprocessen kan för seniorerna medföra förluster av anhöriga samt fysiska förutsättningar. Aktiviteten kan då bistå seniorerna med kraft att hantera dessa förluster (ibid). Det kan dock ifrågasättas i vilken utsträckning fysisk aktivitet generellt verkar i ett förebyggande syfte för seniorer, menar Bendz (2005). Författaren menar att det kan krävas en bestämd dosering av fysisk aktivitet för att seniorer skall kunna leva ett självständigt liv (Bendz i FoU 2005: 1, s 38).

3.2. Sociala nätverksteorin

Den sociala nätverksteorin beskriver människors behov av nätverk som exempelvis vänner och familj. Det sociala nätverket definieras av personliga och sociala relationer som vi människor har till varandra (Tornstam 2005, s 148). Seniorers sociala nätverk och sociala interaktioner antas dock ofta vara sämre än vad det egentligen är (ibid).

Van Groenou & Van Tilburg (1996) menar att det finns främst fem definitioner utifrån vilka den sociala nätverksteorin kan beskrivas. Dessa definitioner kan beskrivas som ansatser. Den första ansatsen är den känslomässiga ansatsen, vilken beskriver de personer som är signifikanta för oss. De människor som står oss nära. Den andra ansatsen är rollansatsen. En roll kan konstrueras exempelvis genom äktenskap eller medlemskap i en förening. Den tredje är utbytesansatsen som innefattar utbyte av hjälp eller råd som förmedlas mellan människor, vilket kännetecknas av ett givande och tagande. Den fjärde ansatsen beskriver interaktion och initiativtagande, vilket berör alla möten och samtal som förekommit under ett dygn och som har varat i minst 10 minuter. Den femte och sista ansatsen är kombinationsansatsen vilken är en sammansättning av rollansatsen och hur frekvent möten sker. Kombinationsansatsen framhåller betydelsen av vad dessa möten med exempelvis barn eller grannar betyder för den enskilda individen (Van Groenou & Van Tilburg 1996 i Tornstam 2005, s 148f).

De studier som har genomförts i förhållande till den sociala nätverksteorin visar på motstridiga resultat. Det finns både studier som visar att den här typen av aktivitet avtar med stigande ålder och studier som visar att människor upprätthåller en hög grad av aktiverande trots att de passerat pensionsåldern (Tornstam 2005, s 178). En eventuell förklaring till varför forskningen kommit fram till så olika resultat i förhållande till sociala nätverk och aktiveringsgrad kan vara att studier genomförts med kvantifiering i fokus där man valt att mäta den tid under vilken det sociala mötet ägt rum istället för att undersöka vilka effekter det har fått för den enskilda individen (Tornstam 2005, s 196).

Det är viktigt att understryka att i den sociala nätverksteorin är det inte är intressant hur många personer som ingår i varje individs nätverk, utan tyngden ligger vid tätheten i nätverket samt hur många inom nätverket som känner varandra. En aspekt som kan vara betydelsefull är homogenitet i kontaktnätet vilket syftar till hur lika individerna är som deltar i det sociala nätverket. Detta kan illustreras genom exempelvis liknande ålder, kön och utbildningsbakgrund (Tornstam 2005, s 196). En annan väsentlig aspekt är multiplexitet vilket utgörs av breda sociala relationer. En person kan exempelvis vara både en arbetskamrat, bridgekompis samt en resekamrat. Det är även essentiellt att understryka vikten av närhet och djup som finns i relationen (Tornstam 2005, s 197). Såväl teoretiska som kliniska studier visar att närhet till andra människor är viktigt för förmågan att forma nära relationer detta är även essentiellt för att kunna utvecklas socialt (ibid).

Lowenthal & Haven (1968) menar att den som har en förtrogen, det vill säga någon som de kan tala öppet och uppriktigt med, erhåller en buffert gentemot negativa händelser som inträffar i livet. Den som har en förtrogen kan lindra motgångar (Lowenthal & Haven 1968 i Tornstam 2005, s 197). Murphy (1982) pekar i sin studie på att det kan finnas sociala grunder som kan bringa skydd för de som har en eller flera förtrogna. De seniorer som inte har någon förtrogen löper högre risk att drabbas av depression och ohälsa (Murphy 1982 i Tornstam 2005, s 198).

3.3. Gerotranscendensteorin

I förhållande till aktivitetsteorin och den sociala nätverksteorin, har vi valt att presentera gerotranscendensteorin. Gerotranscendensteorin ifrågasätter nämligen aktiviteten som en förutsättning för ett gott åldrande. Vi har valt att använda gerotranscendensteorin i vår studie

för att skapa en balans i de teoretiska perspektiven, eftersom den motsäger båda de ovannämnda teorierna. En balans i de teoretiska perspektiven skapar kritiskt tänkande.

I gerotranscendensteorin belyser Tornstam (2010) varför somliga seniorer föredrar en lugn tillvaro där de kan reflektera över det liv som de levt samt över de relationer som de haft till andra människor (Tornstam 2010, s 283). Utifrån den här processen kan individen betrakta det tidigare livet och dess erfarenheter. Detta kan ge en annan förståelse för tidigare händelser, vilket kan bidra till en tillfredsställelse med livet. Utifrån gerotranscendensteorin har inte alla seniorer samma behov av social gemenskap eller att vara aktiva (Thorslund & Larsson 2002, s 12). Tornstam (2010) beskriver i gerotranscendensteorin att det finns seniorer som väljer en lugn tillvaro och eftertanke om det liv som de har levt före aktivitet (Tornstam 2010, s 287f). Fasth (2011) menar i sin studie att detta är något som man bör ta hänsyn till i förhållande till aktivering inom träffpunktsverksamheten då det krävs en förståelse för dem som inte vill engagera sig i en träffpunktsverksamhet. Det går inte att förutsätta att alla äldre vill samma sak då många även behöver ett lugn genom att exempelvis läsa en tidning (Fasth i FoU 2011:2, s 24).

4. Metod

4.1. Forskningsdesign

Den problemställning som vi ville söka svar på var vilken inverkan träffpunktsverksamheten har på de seniorer som besöker den. Det syfte vi hade med studien var att öka kunskapen och förståelsen för seniorers sociala behov i den tredje åldern, för de som besöker träffpunktsverksamheten. Vi valde att begränsa studien till seniorer i den tredje åldern som besöker träffpunktsverksamheten, detta eftersom vi ville ta reda på seniorernas välmående inom träffpunktsverksamheten. För att kunna få svar på våra frågeställningar, har vi valt den kvalitativa intervjumetoden för vår studie. En kvalitativ intervjumetod är bäst lämpad för att skapa en ökad förståelse för människors livsvärld (Kvale & Brinkman 2009, s 19). De två frågeställningar som vi har använt oss av i studien har varit: Hur kan socialt arbete se ut inom träffpunktsverksamheten? Varför väljer vissa seniorer att söka sig till träffpunktsverksamheten? Eftersom vårt syfte har varit att skapa förståelse för det sociala arbetet i verksamheten anser vi att en empirisk studie har varit bäst lämpad för våra frågeställningar. Empiri inom den kvalitativa forskningen kan innebära data där någon beskriver med egna ord sina upplevelser i en intervjustudie (Patton 1990 i Larsson 2005, s 22). Vi menar att en litteraturstudie inte kunnat ge en lika djupgående bild av verksamheten.

Träffpunkter för seniorer är även en relativt ny verksamhet därför är forskningen inom området begränsad.

I vår empiriska datainsamling använde vi oss av en bandspelare för att sedan kunna transkribera intervjuerna ordagrant. Vi valde att dela in våra intervjufrågor/intervjuguide i fyra olika teman (Se bilaga 2). Dessa teman var de teman som vi kunde urskilja som tydliga ur den tidigare forskningen.

4.2. Förförståelse

Det ursprungliga intresset för frågor som berör seniorer inleddes för oss båda genom arbete inom äldreomsorgen som vårdbiträde. Där väcktes frågor som anknyter till äldre människors välbefinnande i dagens samhälle. Det var genom fältstudier och verksamhetsförlagd utbildning inom förebyggandeenheten i Gävle, som är den instans där träffpunktsverksamheten startat, som intresset för träffpunkterna väcktes ytterligare. Vi fick genom den förebyggande verksamheten möjlighet att ta del av den planeringsprocess som legat till grund för träffpunktsverksamheten. Detta har skapat ett intresse från vår sida inför betydelsen av träffpunkter för seniorer både ur ett individperspektiv och från ett samhälleligt perspektiv.

4.3. Urval av litteratur

Litteraturen söktes via nyckelord i databaser. De databaser vi har nyttjat är *Socialvetenskap – din väg till forskning i socialt arbete* samt databasen *Libris*. Utifrån dessa har vi sökt litteratur, artiklar och tidigare forskning i ämnet. Det är vid användandet av databaserna som vi framförallt har använt våra nyckelord. De sökord som vi har använt oss av är: *träffpunkter för seniorer, tredje åldern, ålderism, goda åldrandet, socialt nätverk och aktivitet*. Vi valde att använda oss av dessa specifika databaser för att vi sökte kunskap i vetenskapliga texter. De vetenskapliga texter som vi främst fann i förhållande till vårt ämne var avhandlingar och rapporter.

4.4. Urval av intervjupersoner

Valet av intervjupersoner genomfördes på en träffpunktsverksamhet i Gävleborgsregionen. Vi valde att tillfråga besökare som fanns på plats om de ville medverka i studien. För att eventuellt skapa en variation i urvalsgruppen frågade vi seniorerna själva om de ansåg att de själva är aktiva inom träffpunktsverksamheten. Att vara aktiv i verksamheten valde vi att

definiera utifrån volontäruppdrag på träffpunkten. Det fanns även en vilja från vår sida att välja seniorer som inte är lika aktiva inom träffpunktsverksamheten. Detta resulterade i att vi har intervjuat två personer som är volontärer på träffpunkten och två som inte är det. Intervjuerna innefattar tre kvinnor och en man. Det fanns ingen specifik anledning till varför vi valde fler kvinnor än män.

Senior 1, är 65 år och har två vuxna barn som inte bor i Gävle. Senior 1 är även volontär inom träffpunktsverksamheten. Den andra intervjupersonen som vi beskriver som senior 2, är 70 år. Senior 2 bor ensam, har två barn och är volontär inom träffpunktsverksamheten. Senior 3 är 81 år och har två barn. Senior 3 är inte volontär inom träffpunktsverksamheten. Den fjärde intervjupersonen som kommer att beskrivas som senior 4, är 74 år och har tre barn. Senior 4 är inte volontär inom träffpunktsverksamheten. Ingen av intervjupersonerna har vuxit upp i Gävle, utan de har av olika skäl valt att flytta hit.

Samtliga seniorer har alla nära kontakt med sin familj, de har även minst en gymnasial utbildning bakom sig och ett liv som yrkesverksam innan pensionering. Intervjupersonerna har inga biståndsbedömda insatser. Seniorerna tillhör alla den tredje åldern.

Vi har även intervjuat personal inom träffpunktsverksamheten, dessa har vi tagit kontakt med via den förebyggandeenheten i Gävle. Det finns tre träffpunktsledare i Gävleborgsregionen, av dessa har vi intervjuat två. Det finns ingen specifik anledning till varför vi inte valt att intervjua samtliga träffpunktsledare. Det föll sig så att vi valde att ställa våra frågor till de två träffpunktsledare som vi först kunde ta kontakt med.

I vår har vi valt att inte använda oss av förkortningen IP eftersom vi har intervjupersoner från två olika intervjukategorier, alltså både seniorer och personal.

4.5. Val av metod

I studien har vi valt att använda oss av den kvalitativa intervjumetoden med grund i hermeneutik. Den kvalitativa intervjumetoden har vi valt för att vi menar att den kan ge mer nyanserade svar på våra frågeställningar något som vi upplever som positivt. Det vi strävade efter i vår studie utifrån den kvalitativa intervjumetoden var insikt i den verksamhet som seniorerna och personalen befinner sig i, samt vad ett gott åldrande innebär för dem. En utgångspunkt för oss har varit att skapa förståelse utifrån ovannämnda aspekter. Den

kvalitativa intervjumetodens syfte är att skapa förståelse för olika perspektiv (Kvale & Brinkman 2009, s 17).

Vi menar som en följd av detta att en kvantitativ enkätstudie inte skulle kunna uppnå den detaljrikedomen som vi eftersträvat i vår studie. En kvalitativ metod valdes även före en kvantitativ enkätstudie då frågorna i den typen av studie ofta är standardiserade. I en kvantitativ studie kan intervjupersonerna ta del av alla frågor innan de ger sitt svar (Ejlertsson 2005, s 11). Vi menar att trovärdigheten i svaren ökar, då intervjupersonerna kan ge spontana svar i en kvalitativ studie. Den kvalitativa metoden, kan ge en större frihet eftersom intervjupersonen inte från början är medveten om vilka frågor som kommer att ställas. De svar som intervjupersonerna då ger, kan dels vara mer spontana och dels mer sanningsenliga.

4.6. Datainsamling och tillvägagångssätt

I en inledande fas i arbetet med denna studie har vi genomfört en testintervju med en senior som är 65 år. Senioren är en man som inte besöker träffpunktsverksamheten. Efter att vi genomfört testintervjun valde vi att omformulera ett antal frågor samt att ta bort en fråga. Detta för att intervjuguiden skulle bli ett bra verktyg för att kunna besvara studiens frågeställningar. Intervjuerna som ligger till grund för studiens empiriska data genomfördes i ett avskilt rum inne på träffpunkten. Intervjuerna spelades in på en bandspelare, vilken placerades på bordet framför intervjupersonen. Detta gjorde vi för att säkerställa datainsamlingen. En av oss var huvudansvarig för frågorna under intervjun medan den andra tog anteckningar och ställde eventuella följdfrågor. IntervjuseSSIONerna varade mellan 30-60 minuter beroende på hur långa svar intervjupersonerna gav.

Intervjuguiden utformades i två delar, en del till seniorer och en del till träffpunktsledarna (se bilaga 2). De båda intervjuguiderna utformades med gemensamma färdigformulerade teman, för att de skulle få likadana frågor kring det studerade problemområdet. Däremot innehöll inte intervjuguiderna exakt likadana frågor eftersom de var utformade för att kunna belysa problemområdet utifrån två vinklar. Sammanlagt utfördes sex intervjuer. Varav fyra intervjuer med seniorer samt två intervjuer med träffpunktsledare. Vi valde både personal och besökare eftersom vi strävat efter en mer djupgående bild av träffpunktsverksamheten. Intervjufrågorna indelades i fyra teman för att ge studien en tydlig struktur (Kvale & Brinkman 2009, s 36). Dessa teman har använts både i förhållande till personal och till besökare. Syftet med tematiseringen var att det skulle ge en god inblick i intervjupersonernas livsvärld samt att det

skulle skapa förutsättning för att analysera utifrån den hermeneutiska cirkeln (Kvale & Brinkman 2009, s 43). De teman som valdes var: *bakgrund, medverkan, hälsa/social gemenskap och samhällets påverkan på äldre*.

4.7. Transkribering

I transkriberingsprocessen delade vi upp de 6 intervjuerna och transkriberade 3 stycken var. Vi har sedan valt att granska varandras transkriberade texter för att försäkra oss om att texten är så pass lik intervjupersonernas faktiska utsagor som det är möjligt. Samtliga intervjuer transkriberades ordagrant. Utifrån transkriberingen har ett urval genomförts av det som vi anser var relevant i förhållande till teorierna och tidigare forskning. Vi valde att använda både transkriberade citat som överensstämmer med de valda teorierna och den tidigare forskningen men även de som stred emot detta.

4.8. Data analys

Studiens insamlade empiriska data har i seniorintervjuerna analyserats utifrån den hermeneutiska cirkeln. I personalintervjuerna har vi dock valt att göra endast en analys. Analysavsnittet avslutas vidare med en helhetsanalys som innefattar både seniorer och träffpunktsledare. Målet med analysarbetet har varit att finna mönster i studiens insamlade empiriska data samt skapa en förståelse för texten.

I vår studie har vi använt den hermeneutiska meningstolkningen genom den hermeneutiska cirkeln i tolkningen av slutresultatet av seniorintervjuerna. Den hermeneutiska cirkeln utgår från delteman i sin tolkning av empirisk data och avslutas med en helhetstolkning (Larsson 2005, s 93). När vi har tolkat den hermeneutiska cirkeln har vi tolkat texten först efter delteman från intervjuguiden (se bilaga 2) och därefter som en helhet (se Figur 1). Syftet med att vi genomfört denna tolkning har varit att skapa en djupare förståelse för den transkriberade texten. Meningen med den hermeneutiska cirkeln är att tolkningen kan skapa en positiv cirkel som pekar på möjligheter snarare än problem (Kvale & Brinkman 2009, s 226). Det har funnits essentiella aspekter i den vetenskapsfilosofiska tolkningen i den hermeneutiska cirkeln som har varit viktiga att ta hänsyn till. Exempelvis att tolkningen skulle avslutas i rätt skede då texten fått ett inre sammanhang. Det var även viktigt att cirkularitet framkommer i tolkningen, det innebär att det bör framkomma en koppling mellan de teman som används analysen (Kvale & Brinkman 2009, s 226). Forskaren ska kunna peka på mönster inom ett

tema men också på hur alla teman kan relateras till varandra. Den hermeneutiska tolkningen bygger på förförståelse, det handlar både om forskarens förförståelse intervjupersonernas förförståelse (Kvale & Brinkman 2009, s 231). Den förförståelse som vi har använt oss av i vår studie finns presenterad genom den tidigare forskningen och i vår förförståelse.

En annan aspekt som vi har uppmärksammat i den hermeneutiska tolkningen är tendentiös subjektivitet. Tendentiös subjektivitet innebär att det finns en risk att forskaren endast belyser det som stöder den egna uppfattningen (Kvale & Brinkman 2009, s 228). Utifrån detta har vi strävat efter ett kritiskt tänkande i vår tolkning. Exempelvis har vi utifrån detta valt att i analysen av slutresultatet använda oss av teorier som motsäger varandra.

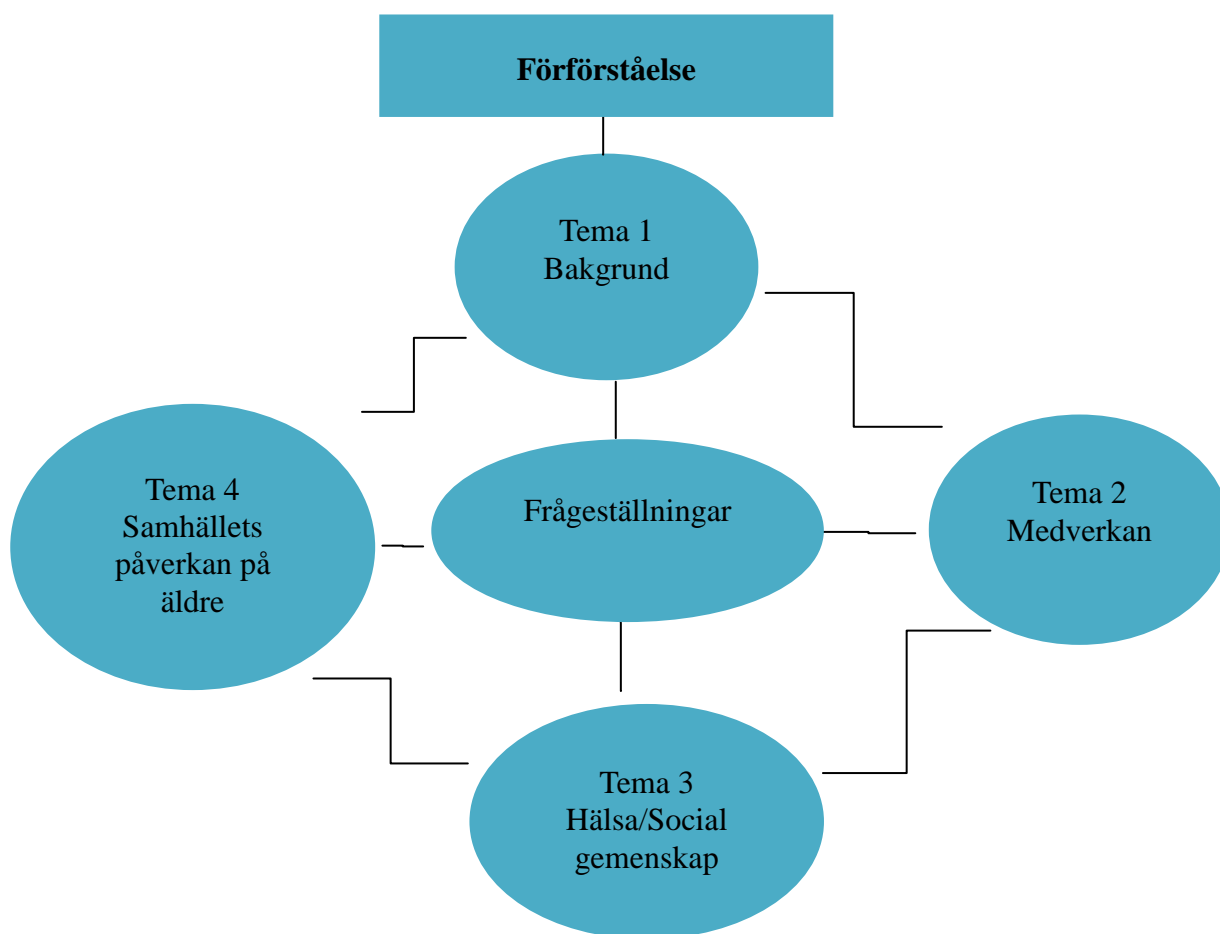
Meningskodning och meningskoncentrering är verktyg i analysarbetet som kan skapa struktur intervjutexter (Kvale & Brinkman 2009, s 217). Meningskodning innebär att forskaren söker nyckelord i transkriberad empirisk data för att i nästa steg kunna identifiera mönster i texten (ibid). I vår studie ligger meningskodningen utifrån intervjuerna med seniorer och träffpunktsledare till grund för meningstolkningen av den empiriska data som samlats in. Meningskategorisering innebär att dela in en intervju i olika teman (Kvale & Brinkman 2009, s 221). I vår studie valde vi att genomföra en meningskategorisering bestående av de teman som framkommer i intervjuguiden (se bilaga 2), dessa teman har varit *bakgrund*, *medverkan*, *hälsa/social gemenskap* och *samhällets påverkan på äldre*. Dessa teman valde vi eftersom de framstod som viktiga och tydliga i den tidigare forskningen som vi har tagit del av. Det är även viktigt att kunna definiera de teman som används i en studie (Kvale & Brinkman 2009, s). I vår studie definierade vi tema 1- bakgrund, som intervjupersonernas egen bild av vikten av aktivering och socialt nätverk i den tredje åldern. Tema 2- medverkan, definierades som möjligheten för seniorer att vara delaktig i träffpunktens verksamhet. Tema 3- hälsa/social gemenskap, definierades som intervjupersonernas egen bild av det goda åldrandet. Tema 4- samhällets påverkan på seniorer, definierades som intervjupersonernas bild av seniorer i samhället samt hur andra åldersgrupper ser på dem.

För att kunna redovisa meningskategoriseringen på ett tydligt och strukturerat sätt så krävs meningskoncentrering. Meningskoncentrering innebär en sammanställning av intervjupersonernas svar bestående av kortare formuleringar (Giorgi 1975 i Kvale & Brinkman 2009, s 221). I samtliga analyser som vi har genomfört i vår studie har

meningskoncentreringen presenterats med citat från intervjupersonerna. Resultaten har sedan meningstolkats i förhållande till de valda teorierna *aktivitetsteorin*, *sociala nätverksteorin* och *gerotranscendesteorin*. Citaten har även tolkats utifrån den tidigare forskningen och mot bakgrund av vald vetenskapsfilosofi, hermeneutik. Det är dock viktigt att besitta god kunskap om textens teman för att kunna genomföra en god meningskoncentrering (Radnitzky 1970 i Kvale & Brinkman 2009, s 226). Vi har införskaffat oss kunskap om de valda teman som använts i studien utifrån den tidigare forskningen som vi tagit del av. Syftet i meningstolkning är att som forskare söka förståelse för den empiriska data som samlats in utöver det direkt uppenbara som texten i sig kan förmedla (Kvale & Brinkman 2009, s 223). Det handlar om att utveckla nya strukturer med hjälp av kategoriseringen och som en följd av det växer en ny text fram. Det innebär att texten först reduceras till citat och sedan meningstolkas till en ny längre text (ibid). I vår studie sker meningstolkningen utifrån tre olika ansatser. I vår roll som forskare har vi i ett första skede meningstolkat resultaten utifrån förhållningssättet självförståelse. Självförståelse innebär att meningstolka intervjupersonerna utifrån vad forskaren upplever som deras egen bild av det som det som framkommer i resultatet (Kvale & Brinkman, s 230). Det är även på det sättet som vi har förhållit oss till självförståelsen i slutresultatet. Vi har sedan gått utanför självförståelsen och använt oss av ett kritiskt förhållningssätt med grund i det sunna förnuftet. Det sunna förnuftets kritiska förståelse innebär att man utöver självförståelsen använder sig av allmän kunskap för att meningstolkningen ska få en bredare förståelseram (Kvale & Brinkman, s 231). I den första ansatsen tolkade vi den empiriska data för att urskilja mönster utifrån meningskoncentreringen.

Den andra ansatsen som vi använde i vår analys var den teoretiska förståelsen. Den teoretiska förståelsen innebär att texten tolkas i förhållande till valda teorier (Kvale & Brinkman, s 231). Utifrån den teoretiska tolkningen har vi kunnat belysa vissa aspekter av resultatet tydligare. Den teoretiska tolkningen gav oss även möjligheten kunna pröva teoretiska påståenden i förhållande till vår studie. Den teoretiska konstruktionen kan innebära utsagor om fenomen och dimensioner, en teori kan syfta såväl på människans inre livsvärld som den yttre livsvärlden (Hutchison 1999; Magnusson & Allen 1983a, b; Payne 2002; Stevens 1998 i Larsson 2005, s 20).

I en tredje ansats kopplade vi vår tolkning till den tidigare forskningen som presenteras i studien. Detta för att pröva vår tolkning gentemot tidigare forskning för att se likheter eller olikheter.

Figur 1 – Hermeneutisk cirkeln (Larsson 2005,s. 93)

4.9. Validitet

Validitet innefattar helheten i en forskningsprocess där forskaren visar förutsättningarna för studien (Kvale & Brinkman 2009, s 259). Forskaren måste visa tydligt hur datainsamling och analyser är utformade. Detta är relevant för att läsaren ska kunna bedöma om det finns en trovärdighet i analyserna. Det handlar om att forskaren studerat det som man avsåg från början att studera, en god validitet är mycket eftersträvansvärt i en forskningsprocess (Denscombe 2004, s 124).

Validiteten handlar om att teoretisera i kvalitativ forskning eftersom användandet av en kvalitativ metod automatiskt skapar teoretiska frågor. Detta behöver inte inverka negativt på validiteten utan snarare tvärt om. Det kan till och med vara så att det stärker validiteten att

exempelvis en kvalitativ studie kan visa intervjupersoner talar emot sig själv eller ofta ändrar sig i sina svar (Kvale & Brinkman 2009, s 271).

För att uppnå en god validitet i vår studie och besvara på problemformuleringarna har det krävts rika beskrivningar från intervjupersonerna (Larsson 2005, s 117). Det har även krävts ett rikt underlag i materialet för att kunna genomföra en teoretisk tolkning av data (Kvale & Brinkman 2009, s 257). För att få fram rika beskrivningar ställdes exempelvis följdfrågor för att få en tydlig bild av vad intervjupersonerna menar. I vår studie anser vi att de frågor som vi valt att ställa är väl genomtänkta och genomarbetade samt att de ger utrymme för intervjupersonerna att uttrycka sig. Frågorna är även väl förankrade och kan relateras tydligt till den tidigare forskningen och de teman som vi valt att använda oss av. Även litteraturen kan relateras till ämnet och problemformuleringarna. Validitet handlar även om att kunna ifrågasätta och teoretiskt tolka sina upptäckter (Larsson 2005, s 117 ; Kvale & Brinkman 2009, s 265). Utifrån detta valde vi att i vår studie även förhålla oss till en teori som motsäger vad våra valda huvudteorier menar. Våra huvudteorier är *aktivitetsteorin* och *sociala nätverksteorin*, den teorin som motsäger dessa är *gerotranscendensteorin*. Vi valde gerotranscendensteorin för att den skulle kunna utgöra en kritik och ett ifrågasättande av det som våra huvudteorier främst pekar på.

4.10. Reliabilitet

Reliabilitet handlar om *tillförlitlighet* och *pålitlighet* och konsistens i studien (Kvale 2009, s 263). Dessa aspekter härleds främst i förhållande till om en liknande studie med samma intervjupersoner som genomförts av en annan forskare skulle komma fram till samma resultat. Frågan är om intervjupersonerna skulle ändra sina svar i mötet med en annan forskare (ibid). Reliabilitet innebär att mätningen sker på rätt sätt, vilket betyder att en forskning som genomförs på samma sätt med samma verktyg och metod, bör få ett liknande svar. För att nå god reliabilitet krävs att studien genomförs noggrant (Denscombe 2004, s 125f). Det är inte möjligt att fastställa reliabilitet på ett enkelt och tydligt sätt då det inte genomförs en direkt mätning, utan snarare handlar det om upptäckter och beskrivningar av ett utvalt fenomen och dess kvalitéer. Exempelvis kan intervjupersonernas svar variera beroende på hur de uppfattar intervjusituationen (Denscombe 2004, s 244f).

Utifrån ovan beskrivna aspekter valde vi att i vår studie under intervjutillfället att en av oss ställde frågorna och en tog anteckningar. Detta gjorde vi för att eventuellt underlätta för

intervjupersonerna då de kunde koncentrera sig på frågor från endast en intervjuare. Det var vår önskan att det skulle skapa struktur i intervjusituationen. Det är viktigt att tydligt redovisa empirisk data och förförståelse i studien så att granskning kan ske på ett tillförlitligt sätt. Citat har använts i studien från våra intervjupersoner för att styrka detta. För att öka reliabiliteten i en studie kan flera författare granska det transkriberade materialet från intervjuerna (Kvale & Brinkman, s 200). Det kan göra utskriften mer exakta.

4.11. Triangulering

I vår studie har vi använt oss av undersökartriangulering, vilket innebär att vi har analyserat den data vi samlat in till att börja med var för sig och sedan en gjort en gemensam analys. Detta har vi gjort för att öka studiens trovärdighet (Patton 1990 i Larsson 2005, s 34). Vi vill därför peka på att vi kopplar trianguleringen i studien till validiteten. I uppsatsen användes också triangulering i form av olika datakällor. Våra datakällor är seniorer och träffpunktsledare vilka intervjuades för att få olika perspektiv av det valda problemområdet men utifrån samma huvudteman. En triangulering i datakällor kan användas för att skapa en mer nyanserad bild samt att fördjupa informationen i studien (Larsson 2005, s 112). I vår studie använde vi oss av triangulering i datakällorna för att se om seniorernas bild av verksamheten överensstämde med träffpunktsledarnas bild av den samma. I studien har även teoritriangulering använts. Teoritriangulering innebär att olika teoretiska analysverktyg används med samma dataunderlag (Larsson 2005, s 109). Vi valde att använda oss av olika teorier för att kunna belysa och analysera studiens problemområde utifrån olika aspekter perspektiv. Men även för att kunna vara självkritiska i studien.

4.12. Generaliserbarhet

Generaliserbarhet är en aspekt av vetenskaplig forskning som utifrån metodologiska positivistiskt synsätt haft ett syfte att skapa universella lagar utifrån generalisering. Samtidigt som en humanistisk uppfattning menar att alla situationer och individer är unika (Kvale & Brinkman 2009, s 280). Det finns i grunden olika uppfattningar om hur vida en kvalitativ studie kan generaliseras eller om den ens bör generaliseras.

I vår studie vill vi understryka att vi inte strävat efter att uppnå en statistisk generaliserbarhet likt den som är syftet med en kvantitativ studie. En kvalitativ studie kan vanligen inte uppnå den statistiska generaliserbarheten då resultatredovisningen inte kan kvantifieras eftersom urvalet av intervjupersoner är för litet (Kvale & Brinkman 2009, s 281).

I vår studie fokuserade vi endast på seniorer som besöker en träffpunktsverksamhet därför vi menar att det är omöjligt att generalisera statistiskt studiens resultat eftersom urvalsgruppen var för liten. Det finns dock olika typer av generaliserbarhet därför måste forskaren själv reflektera över vilken generalisering studien strävar efter att uppnå. I vår kvalitativa intervjustudie har vi valt att eftersträva en naturalistisk generaliserbarhet. Den naturalistiska generaliserbarheten baseras på den personliga erfarenheten (Kvale & Brinkman 2009, s 281). Den naturalistiska generaliserbarheten bottenar i en tyst kunskap där kunskapsprocessen är pågående. Till skillnad från den statistiska generaliserbarheten som är väldigt formell pekar den naturalistiska generaliserbarheten mer på förväntningar (ibid). Vi anser att det är denna typ att generalisering som vår studie kan göra anspråk på att uppnå i förhållande till våra förkunskaper och förförståelse.

4.13. Studiens avgränsningar och begränsningar

Studien avgränsades till en träffpunktsverksamhet i Region Gävleborg. Studien begränsas även till seniorer i den tredje åldern, därför speglar studien inte sociala verksamheter för människor i alla åldrar. Vi valde att göra denna avgränsning till seniorer i den tredje åldern för att eventuellt kunna belysa träffpunktsverksamheten som en förebyggande faktor som påverkar seniorernas välmående. Begränsningen finns även i förhållande till den andra intervju kategorin som är träffpunktsledarna och deras arbete. Vi har intervjuat två träffpunktsledare men endast intervjuat seniorer vid en träffpunkt. Det innebär att det är endast en av träffpunktsledarna som dagligen träffar de seniorer som deltagit i vår studie.

Studien är även begränsad till exempelvis den tidigare forskning som vi valde att använda som ligger till grund för tematiseringen och frågorna i vår intervjuguide. På följande vis är studien således även begränsad i förhållande till de teorier som vi valde att använda och även i förhållande till den kvalitativa intervjumetoden.

4.14. Etiska överväganden

Det var viktigt för oss att berätta för intervjupersonerna innan intervjun startade vilken struktur vi valt att använda vid intervjutillfället. Det är essentiellt att som forskare verka för att intervjupersonerna känner sig bekväma och trygga i intervjusituationen (Kvale & Brinkman 2009, s 32). I vår studie har vi använt oss av etiska riktlinjer som vägledande i arbetet. Den första riktlinjen är informationskravet, vilken innebär att forskaren på ett tydligt

sätt upplyser intervjupersonen om dennes roll i studien, samt vilka förutsättningar som finns för intervjupersonens medverkan (Kvale & Brinkman 2009, s 87; Thorsén 2010, s 107). Samtyckeskravet är den andra riktlinjen och den innebär att intervjupersonen måste ge sitt godkännande till sin egen medverkan i studien (Kvale & Brinkman 2009, s 87). För att uppfylla denna riktlinje har vi exempelvis lämnat information vid intervjutillfället i form av ett samtyckesbrev som intervjupersonerna fått läsa och skriva under innan intervjun startade (se bilaga 1). Information delgavs även intervjupersonerna om att de när som helst kunde avbryta intervjun. Det var vår övertygelse att intervjupersonerna vid intervjutillfället var införstådda med den information som presenterats. Vi gav även tillfälle för eventuella frågor.

Det var frivilligt att delta i studien och intervjun kunde avbrytas när som helst. Därför menar vi, att hänsyn tagits till individens integritet. Integritet kan kopplas till frihet, det markerar även en gräns för en persons jag. Det är viktigt att sträva efter att bevara intervjupersonernas integritet för att undvika att kränka intervjupersonerna (Thorsén 2010, s 118).

Det är viktigt att i en studie uppfylla den riktlinje och det krav som handlar om konfidentialitet gentemot intervjupersonerna (Kvale & Brinkman 2009, s. 203). I vår studie har vi valt att inte redovisa namn och födelseort eller liknande detaljer för att uppfylla kravet om konfidentialitet. Kravet om konfidentialitet innefattar även att den data som samlats in från intervjupersonerna endast kommer att användas i forskningsändamål (ibid). Vi har förstört de bandinspelningar som utgör studiens empiriska data för att uppfylla detta.

Vi vill understryka att utifrån empiriska data har vi i vår studie tolkat och analyserat det valda ämnet utifrån vårt syfte och frågeställningar. Det ger en bild av hur vi själva som forskare har upplevt intervjusituationerna. Detta betyder inte att vår tolkning är den sanna tolkningen. En forskare använder fakta och utsagor för att göra ett påstående om verkligheten (Thorsén 2010, s 107). De etiska aspekterna i en forskningsstudie kan även härledas till validitet och reliabilitet då pålitligheten i en studie är värdefull också i moralisk mening (Kvale & Brinkman 2009, s 263).

5. Resultatredovisning och seniorintervjuer

5.1. Tema 1 – Bakgrund

Det första temat handlar om intervjupersonernas bakgrund. Det framkom i den tidigare forskningen att seniorer som söker sig till sociala verksamheter ofta levt ett aktivt liv. Det som

var essentiellt för oss var att få veta seniorenas egen bild av vikten av aktivering och socialt nätverk samt hur de ser på livet som pensionär. Våra intervjupersoner beskriver hur de upplever skillnaden mellan att vara yrkesaktiv och att vara pensionär. Framförallt beskriver de viljan att vara aktiv. Senior 2 beskriver exempelvis att tristess är något man vill undvika.

”Jag tycker att det blir lite långsamt ibland när man är pensionär och inte har någonting att syssla med”. (Senior 2)

Senior 4 beskriver att sökandet efter aktivering gör att tiden inte räcker till. Det framkommer även att senioren gärna är aktiv inom flera olika verksamheter.

”Ja det kanske inte har inneburit så mycket för jag har varit väldigt aktiv i olika föreningar. Jag sitter med i olika styrelser då. Ideella föreningar sitter som ordförande i en förening och jag är med och driver träffpunkter /.../. Så sitter jag med i olika referensgrupper /.../ där är jag mycket engagerad. Det kan vara både tre och fyra möten per vecka ibland. Min tid räcker inte till”. (Senior 4)

Intervjupersonerna beskriver sitt intresse för aktivitet genom hela livet exempelvis genom att de tidigare har varit medlem i någon förening. Samtliga seniorer är idag medlem i en förening. Majoriteten av seniorenas beskriver även att de tidigare varit medlem i föreningar. Senior 1 beskriver sin föreningsbakgrund på följande sätt.

”Ja det har jag, jag har vart medlem i olika föreningar, bland annat gymnastik och tennisklubb. Jag var väldigt aktiv för 10 år sedan ungefär. Nu har jag precis gått med i SPF. Det är en pensionärsförening. Ja det är väl det som jag minns nu i alla fall”. (Senior 1)

Senior 4 beskriver att tid till föreningsaktiviteter inte funnits tidigare som en följd av ett mycket aktivt liv.

” /.../ förr jobbade man jag minst tio till tolv timmar per dygn så det har inte funnits tid. Tyvärr. En gång i tiden så spelade jag golf men det slutade jag med för 27 år sedan. Jag hade inte tid med det, det tar en fyra fem timmar att gå ett varv på golfbanan och det hade jag inte tid med”. (Senior 4)

Våra intervjupersoner är mycket positiva till idén med träffpunkter för seniorer. Senior 1 beskriver att exempelvis friheten att inte vara bunden på samma sätt som i en föreningsverksamhet är bra. Senior 1 betonar även gemenskapen i verksamheten som god.

”Fantastisk! Det är så bra! Alltså det som är så bra för att det är så enkelt. Det är bara att hoppa in här och sätta sig. Ta en kopp kaffe eller sitta ner och prata en stund, du kan komma när du vill och gå när du vill. Inga medlemsregister, inga medlemsavgifter. Det är bara öppet alltså. Och så (träffpunktsledarens namn) är en fantastisk person.(träffpunktsledarens namn) ser alla och vet när det kommer någon in genom dörren. Då säger (en seniors namn) inte bara hej utan hon säger hej och personens namn. Det är så himla viktigt tycker jag. Att man blir sedd. Att man blir uppmärksammat att här är det någon som säger mitt namn. Och det, det är ingen slump utan det är medvetet från (träffpunktsledarens namn) sida att göra så. /.../” (Senior 1)

Även senior 2 stödjer den positiva inställningen och beskriver gemenskapen som god. Senior 2 betonar även möjligheten till volontärarbete i verksamheten. Senior 2 menar även att träffpunkten är en möjlighet att knyta nya kontakter.

”Det tycker jag är jättebra, jag har inte bott i Gävle särskilt länge, jag har bott här sedan 2006. Jag känner lite folk här, så jag tycker det är fantastiskt att man får gå hit när man vill och träffa andra människor samt få jobba ibland som jag gör som volontär”. (Senior 2)

Två av seniorerna deltar som volontär inom träffpunktsverksamheten. Senior 2 beskriver det arbetet som viktigt. Senior 2 menar även att viljan finns att arbeta mer.

”jag skulle kunna jobba alla dagar i veckan, men tyvärr är inte träffpunktsverksamheten öppen under helgen”. (Senior 2)

Våra intervjupersoner berättar att de ofta har kontakt med sina anhöriga och familj. Detta pekar på att seniorerna har ett socialt nätverk inom eller utanför träffpunkten. Kontakten sker antingen personligen eller via telefon. Det är alltså inte bara i träffpunktsverksamheten som seniorerna finner gemenskap. Seniorerna beskriver utanför träffpunkten en kontinuerlig

kontakt med sina anhöriga. Senior 1 beskriver att det finns många olika sätt att hålla kontakten med familjen.

”Ja det kan jag säga att jag har. Det blir per telefon och sms också faktiskt. Sedan åker jag ju dit ibland också, det blir mest jag som åker dit. Jag har bil så det är så enkelt att bara sätta sig i bilen och bara åka iväg. Vi firar alltid jul hos min son och då är vi ganska många”.

(Senior 1)

Seniorerna beskriver även att de gärna väljer att bo nära sina anhöriga. Senior 3 har gjort ett aktivt val att bo nära sin son.

”Ja jag har balkongen ut mot gatan och i huset mittemot bor min son och hans sambo med balkongen mot min så kan vi stå där och vinka åt varandra, hahaha”. **(Senior 3)**

Senior 4 beskriver även att en nära kontakt med familjen gör att man kan hjälpa varandra i vardagen. Senior 4 hjälper exempelvis gärna till med barnbarnen.

”Varje dag naturligtvis! /.../ vår dotter bor nu med sina tre barn granne med oss så barnbarnen kan springa emellan hela tiden, nu på eftermiddagen så ska jag hem och vara barnpiga till dem /.../ Så umgås med familjen det gör man ju väldigt ofta. Och min partner jobbar fortfarande. /.../ och är också aktiv...men kanske inte lika mycket som mig”. **(Senior 4)**

Våra intervjupersoner menar att de besöker träffpunktsverksamheten för att ta del av gemenskap och aktiviteter. De menar även att de inte behöver känna sig ensamma när de kan besöka träffpunkten. Seniorerna betonar exempelvis glädje och gemenskap.

”Glädje! Gemenskap! Och kunskap också faktiskt. När vi sitter och pratar så är det alltid någon som kommer med något som inte jag kan. Som jag får ta del av då. Så så är det också. Ja..och att vi har roligt. Mycket humor och så är det det gillar jag. Slänga käft det gillar jag,hahaha. Ja”. **(Senior 1)**

Senior 2 beskriver att det finns en vilja att träffa nya människor och skapa nya kontakter och framförallt vill senioren arbeta som volontär.

”För det första för att träffa lite folk som man inte känner, och sedan kunna jobba lite, jag tycker om att jobba, jag skulle kunna jobba varje dag”. (Senior 2)

Senior 3 beskriver att främsta anledningen till besöken på träffpunkten är att undvika ensamhet. Senioren pekar även på aktiviteterna som en bidragande faktor.

”ja..det är..träffa folk och aktiviteter och man slipper att vara så ensam. Det är ju så med de flesta som är här de är ju ensamma”. (Senior 3)

5.1.1. Kommentar till Tema 1 – Bakgrund

Ett mönster vi kan se i intervjuerna är att seniorerna inte upplever en stor skillnad mellan yrkesliv och pensionärliv. Detta kan peka på att de levt ett aktivt liv även innan de blev pensionärer. Samtliga intervjupersoner har även gemensamt att de idag är aktiva i någon form av föreningsverksamhet, vilket pekar på ett rikt fritidsliv. Utifrån intervjupersonernas svar menar vi att det framträder ett mönster som understryker vikten av ett socialt nätverk för dem. Det framgår även att de tar egna initiativ för att skapa nya sociala kontakter genom att besöka träffpunkten. Seniorerna som deltagit i studien vill inte vara ensamma och de vill gärna ha något att göra på dagarna.

Intervjupersonerna lägger även stor vikt i att ha möjligheten att delta så mycket som de själva önskar i socialsamvaro. Senior 3 pekar på att social samvaro är en viktig anledning till varför seniorerna söker sig till träffpunkten. Detta uttalande går i linje med den *sociala nätverksteorin* då den pekar på att social samvaro med andra är essentiellt för att uppnå det goda åldrandet (Tornstam 2010, s 287). För att seniorerna ska kunna uppnå social samvaron i träffpunktsverksamheten krävs även aktivering och initiativförmåga. Det går i linje med *aktivitetsteorin*. Även Seniorernas beskrivningar av en aktiv livsstil exempelvis i förhållande till föreningsverksamhet är förenligt med *aktivitetsteorin*. I våra teoretiska perspektiv har vi i förhållande till *aktivitetsteorin* och den *sociala nätverksteorin* valt att lyfta fram *gerotranscendencesteorin* vilken är deras motsats. Men utifrån våra intervjupersoners svar i Tema 1 bakgrund finns det inget som pekar på att seniorerna väljer en lugn tillvaro med eftertanke framför aktivitet och socialgemenskap (Tornstam 2010, s 287). Tvärt om betonar exempelvis senior 3 att seniorerna som besöker träffpunkten undviker ensamheten.

I den tidigare forskningen beskrivs att seniorer mår bättre och får högre livskvalitet genom att de är fysiskt aktiva samt har fungerande socialt nätverk (Frändin 1995 i Bendz 2005, s 37). Detta understryker våra intervjupersoner i sina svar menar vi, då de beskriver att social gemenskap och aktivering är av stor vikt för dem. Enligt litteraturen innefattar den tredje åldern seniorer som är vitala och självständiga (Larsson & Thorslund 2002, s 36; Thelin 2009, s 7). Detta stämmer väl in på våra intervjupersoner då de beskriver aktivitet som något de kontinuerligt väljer att ägna sig åt. Det framgår även ovan att seniorerna har en nära kontakt med familj och nära vänner som de umgås med. I förhållande till detta menar Berg (2008) att det inte är graden av aktivitet eller storleken på det sociala nätverket som har störst inflytande på den enskilda individen utan kontinuiteten i aktiviteten är det som är essentiellt (Berg 2008, s 37). De seniorer som deltagit i vår studie besöker kontinuerligt träffpunktsverksamheten. De har även en kontinuerlig kontakt med sin familj och anhöriga.

5.2. Tema 2 – Medverkan

Våra intervjupersoner upplever att det finns en möjlighet att vara delaktig i träffpunktens verksamhet. Seniorerna beskriver dock både delaktighet och frånvaro i besluten i verksamheten. Senior 1 beskriver träffpunktsledarens positiva inställning till seniorernas medverkan i verksamheten. Senior 1 menar att träffpunktsledaren uppmuntrar seniorerna att komma med egna idéer.

”Absolut! Det är fantastiskt! jag menar jag fick en idé här för ett tag sedan om vi skulle ta och ha öppet här på nyårsafton. Jag tänkte bara mellan 3 och 6 några timmar där så att de som känner sig ensamma kan komma och svaret kom snabbt att det var självklart. Det är korta beslutsvägar.(träffpunktsledarens namn) är helt enorm, det var bara självklart. Jag känner mig verkligen delaktig och (träffpunktsledarens namn) tar del av allas förslag. /.../ från början låg det en bok som vi fick skriva förslag till aktiviteter som vi skulle vilja ha så det är våra egna förslag som finns här nu”. (Senior 1)

Senior 3 beskriver att den personliga delaktigheten i de beslut som fattas i verksamheten inte är stor. Senior 3 understryker samtidigt att det finns en vetskap att eventuella förslag kommer att emottas väl i verksamheten.

”Kanske inte så mycket... men skulle jag få en idé då skulle jag meddela det..” (Senior 3)

Senior 4 beskriver att den personliga delaktigheten inte är hög inom denna specifika träffpunkt men inom andra verksamheter. Detta ger uttryck för att seniorerna söker aktivering inom fler än en verksamhet.

”Inte här..men förövrigt så är jag väldigt engagerad”. (Senior 4)

Seniorerna beskriver att de eventuella förväntningar som ursprungligen funnits på träffpunktens personal och träffpunktsverksamheten har infriats. Detta tyder på att det finns en samverkan inom träffpunktsverksamheten utifrån seniorernas perspektiv. Seniorerna beskriver även att de är positiva till samverkan och att de ser en potential i verksamheten i framtiden. Senior 1 menar att personalen från omvårdnad gör en god insats.

”Ja jag kan ju säga att de förväntningar som jag hade de har ju infriats helt och hållet. Det finns ju mer personal här också som kommer in här ibland det är ju inte bara (träffpunktsledarens namn). De kommer från omvårdnad och de är precis lika bra allihopa, det är redan så bra som det kan bli tycker jag”.(Senior 1)

Senior 4 menar att det är viktigt att kommunen verkar för seniorernas behov och låter träffpunkten få finnas kvar. Senior 4 anser att det är framförallt kommunen som bör leva upp till de förväntningar som seniorerna har.

”Ja det jag förväntningar som jag har nu det är ju att det ska få finnas kvar, det var ju snudd på att det skulle läggas ner, jag tycker att det är viktigt att man skakar fram pengarna till det här för det finns ett absolut behov. Det hoppas jag verkligen..man bränner så mycket pengar på onödiga saker här i kommunen så..det är ändå väldigt lite som jag tycker att de ger till den här sociala verksamheten”. (Senior 4)

5.2.1. Kommentar till Tema 2 - Medverkan

Ett mönster som framträder i tema 2 är att seniorerna som söker sig till verksamheten har en mycket positiv inställning till hur arbetet bedrivs. Men det kan stundtals vara svårt för seniorerna att precisera vad de vill få ut av verksamheten. Det framkommer även ett mönster

som visar sig hos samtliga intervjupersoner att de är aktiva även inom andra verksamheter. Detta leder till att det inte finns en önskan om en hög medverkans grad i just denna träffpunkt för alla seniorer. Senior 4 beskriver exempelvis att den egna delaktigheten inom den här specifika träffpunktsverksamheten inte är så stor men att det är självvalt som en följd av hög delaktighet inom många andra verksamheter. När vi frågade om seniorerna upplever delaktighet i träffpunktens verksamhet så svarade senior 3 att upplevelsen är att delaktigheten i beslut inte är stor, men senioren berättar även att om en idé för verksamheten skulle födas så skulle senioren meddela det. Vi menar att det tyder på en vetskap att verksamheten faktiskt går att påverka. Senior 1 beskriver i sin tur en idé för verksamheten som framförts till träffpunktspersonalen som då genomförde denna på en gång. Utifrån detta upplevde senioren en stark delaktighet. Det mönster vi kan se i samtliga intervjuer är att seniorerna upplever sig delaktiga i den mån de själva vill vara det. Seniorerna upplever delaktighet i verksamheten exempelvis genom att de kan påverka vilka aktiviteter som anordnas.

Seniorernas aktiva delaktighet i både denna specifika träffpunkt och även andra verksamheter pekar på en vilja till att vara aktiv även i den tredje åldern. Detta går fortsatt i linje med *aktivitetsteorin* vilken förespråkar aktivitet. I förhållande till *aktivitetsteorin* visar seniorernas delaktighet även i andra verksamheter att de som redan är aktiva gärna söker ytterligare aktivering. Den fortsatta aktiveringen i den tredje åldern som seniorerna visar kan vara ett uttryck för fortsatt delaktighet i samhället (Tornstam 2010, s 125).

Utifrån den *sociala nätverksteorin* kan seniorernas medverkan i verksamheten ge dem en tillhörighet i träffpunktsverksamheten där de kan bli en del av ett nytt *socialt nätverk* (Van Groenou & Van Tilburg 1996 i Tornstam 2010, s 153). I temat medverkan visar resultaten att alla seniorer inte har samma typ av aktiveringsbehov vid denna specifika träffpunkt. Men vi kan inte se en koppling till *gerotranscendensteorin* utifrån seniorernas svar. Vi ser ingen koppling till gerotranscendensteorin för att seniorerna betonar vikten att socialgemenskap och aktivering som det essentiella i deras liv. Vi menar att detta inte är förenligt med gerotranscendensteorin som förespråkar lugn och avskildhet.

Utifrån den tidigare forskningen menar Gee & Glasgow (2000) att dagens seniorer har ett större intresse för aktiverande verksamheter än tidigare generationer (Gee & Glasgow 2000 i Kerr 2002, s 78). Det stämmer även överens med de seniorer som har deltagit i vår intervjustudie. Exempelvis senior 1 beskriver hur den enskilda senioren faktiskt kan medverka

och påverka träffpunktsverksamhetens utformning. Tidigare forskning pekar på att när seniorer ges möjlighet att delta i samhället, skapas självförtroende hos seniorer som grupp. Seniorers aktiva delaktighet i samhället kan i sin tur utveckla ett intresse för politik vilket kan skapa en medvetenhet och ett ansvarstagande i samhället (Abbott 2000 i Kerr 2002, s 73). I vår intervjustudie kan vi se prov på detta i citatet från senior 4 som beskriver ett intresse för hur kommunen använder sina ekonomiska tillgångar. Detta menar vi tyder på ett intresse för medborgerliga frågor.

5.3. Tema 3 – Hälsa/Social gemenskap

Temat hälsa och social gemenskap är ett mycket brett ämne som har olika innebörd för olika individer. Men i vår studie har vi valt att definiera detta tema som *det goda åldrandet* och vilken betydelse det har för våra intervjupersoner.

Samtliga seniorer menar att ett gott åldrande för dem innebär att få vara frisk. De två inledande citaten är representativa för samtliga seniorer som deltagit i vår studie.

”Det är först och främst att få vara frisk. Framförallt utifrån den här debatten som har varit nu gör att jag känner nästan skräck att hamna på ett äldreboende. Jag önskar nästan att jag levde i det gamla bondesamhället där man bara flyttar ut i den lilla stugan och nästa generation tog över. Men så är det ju inte i det här samhället. /.../ Det handlar ju om kroppens åldrande och hjärnans åldrande också ”. (Senior 1)

Senior 4 menar att det är viktigt att man kan bibehålla god hälsa för att kunna delta i social verksamheten.

”Den viktigaste delen är ju att få vara frisk och att man orkar vara med /.../ det är väldigt viktigt att få vara frisk och att man ska kunna delta i den här sociala verksamheten”. (Senior 4)

I tema 3 var det essentiellt att ta reda på vad ett gott åldrande innefattar för våra intervjupersoner samt hur de ser på social gemenskap både i och utanför träffpunktsverksamheten. Senior 1 beskriver hur den sociala gemenskapen kan se ut på träffpunkten. Det framgår exempelvis att seniorerna bryr sig mycket om varandra.

”/.../ här på träffpunkten känner vi ju varandra. Exempelvis kan det vara så om (en seniors namn) som brukar komma in varje dag strax efter klockan 10. Om han inte kommer en dag, då undrar alla men var är han då. Då händer det att vi ringer in till honom på eftermiddagen för att fråga så det inte har hänt något eller så. Och bara det vilken grej alltså. Det finns många gamla som kanske har kontakt med barnen var fjortonde dag eller så. Men det visar att man bryr sig här”. (Senior 1)

Det framkom i tema 3 att intervjupersonerna hade olika synpunkter om vad i sin livsstil som de skulle vilja förändra. Senior 1 betonar exempelvis sina fysiska förutsättningar.

”Mm det fysiska, jag har varit oerhört fysiskt aktiv. Jag har hållit på med allt möjligt. Och det saknar jag, det saknar jag verkligen. Och två eller tre olika perioder de senaste 10 åren så har jag försökt mig på styrketräning och visst blir jag lite piggare och så jag känner mig starkare. Men jag tycker det är så tråkigt”. (Senior 1)

Senior 3 fokuserar däremot på de psykiska förutsättningarna. Senior 3 menar att förlusten av livskamraten alltid finns med i tankarna.

”Det jag skulle vilja förändra det går ju inte, jag kan ju inte få min livskamrat levande igen”. (Senior 3)

Senior 4 menar att det inte finns något som personen skulle vilja ändra i sin livsstil, detta eftersom senior 4 upplever sig så pass aktiv att tiden inte räcker till.

”Ja det är svårt det där veta vad man vill förändra, jag är så aktiv nu. Jag skulle gärna vilja ha mer tid bara men...det är ungefär som många säger, jag förstår inte hur jag orkade jobba förut. Eller hur jag hade tid att jobba när jag har så mycket att göra nu. Så att...nej jag vet inte riktigt vad jag ska säga som svar där”. (Senior 4)

5.3.1. Kommentrar till Tema 3 – Hälsa/Social gemenskap

I intervjuerna framgår ett mönster som pekar på att seniorerna själva tar initiativ till mötet med andra människor och de söker aktivitet för att bibehålla en god hälsa. De intervjuade seniorerna beskriver också vikten av sociala relationer i vardagen och att den sociala

gemenskapen på träffpunkten kan verka som ett bra komplement till exempelvis familjen. Majoriteten av seniorerna beskriver även i förhållande till den egna livsstilen att de vill vara friska och fysiskt aktiva. Exempelvis senior 1 beskriver en vilja att vara mer fysiskt aktiv då senioren stundtals känner sig begränsad fysiskt. Men senior 4 är redan så aktiv att inga önskningar finns om att förändra något i den egna livsstilen. Vi tolkar det som ett mönster att fysisk aktivitet är viktigt för våra intervjupersoner. Intervjupersonerna betonar även vikten av att få vara friska vilket vi tolkar som att det finns en koppling mellan fysisk god hälsa och psykisk god hälsa. Det kan även vara så att det krävs ett visst mått av fysisk rörlighet för att kunna ta del av aktiveringen i träffpunktsverksamheten. Senior 2 har i detta tema svarat i enlighet med de signifikanta citat som presenterats ovan. Vi valde dock bort citaten från senior 2, då beskrivningarna inte var tillräckligt rika, det betyder dock inte att senioren avviker från det samlade resultatet i temat.

I de teoretiska perspektiven beskrivs utbytesansatsen som ett utbyte inom ett *socialt nätverk*, det kan exempelvis handla om ett utbyte av råd eller ett känslomässigt stöd mellan individer (Tornstam 2010, s 153). Senior 1 beskriver i detta tema den här typen av utbyte i träffpunktsverksamheten när senioren beskriver hur det förekommer att seniorerna på eget initiativ hör av sig till varandra om någon plötsligt uteblir. Detta visar även att det verkligen finns ett *socialt nätverk* i verksamheten anser vi. Ett väl fungerande socialt nätverk kan även kopplas till aktivering, då det krävs *aktivering* av seniorerna för att kunna underhålla ett välfungerande *socialt nätverk*. Ett välfungerande socialt nätverk kan i sin tur bidra till en god fysisk och psykisk hälsa.

Det framkommer i intervjuerna att det finns ett behov för dessa seniorer att umgås i flera olika nätverksgrupper. I detta tema ser vi att seniorerna reflekterar över det liv de tidigare levt vilket går i linje med *gerotranscendensteorin*, dock väljer våra intervjupersoner socialsamvaro och inte avskildhet.

I den tidigare forskningen pekar Rowe & Kahan (1987) på att ett gott åldrande innefattar tre olika faktorer. Exempelvis betonar de vikten av att få vara frisk samt att kunna bibehålla en god hälsa vid en allt högre ålder. Men även rörlighet och en god psykisk hälsa och aktivt deltagande i familjen är essentiellt enligt den tidigare forskningen (Rowe & Kahan 1987 i Bendz i FoU 2005:1, s 11). Våra intervjupersoner delar den uppfattningen om vad ett gott åldrande består i för dem. Seniorerna beskriver att träffpunkten blir för dem en mötesplats när

de vill umgås med andra utanför familjekretsen. I den tidigare forskningen framkommer att *sociala nätverk* kan skapa ett positivt inflytande på individen och exempelvis förebygga ensamhetskänslor (Bendz i FoU 2005:1, s 83). Senior 1 beskriver utifrån detta exempelvis den goda upplevelsen av socialgemenskap, både på och utanför träffpunkten. Senior 1 beskriver det som positivt att seniorerna kan ta initiativet och ringa till varandra om en stamgäst uteblir en dag. Det visar att seniorerna bryr sig om varandra.

5.4. Tema 4 – Samhällets påverkan på seniorer

I tema 4 ville vi veta hur de intervjuade seniorerna ser på sig själva som seniorer samt hur andra åldersgrupper ser på dem. Svaren visade att seniorerna vill se en förändring i samhällets syn på seniorer. Senior 1 understryker att det finns många seniorer som kan och vill vara resurspersoner i olika instanser i samhället.

”Jag skulle vilja säga såhär att äldre utnyttjas inte alls i den utsträckning som man skulle kunna göra. Man skulle kunna ha in äldre människor som resurspersoner nästan överallt i samhället, i skolan och i äldreomsorgen de som är pigga nog och idag är vi många, jättemånga. Du skulle höra hur det ser ut i almanackorna hos en del här”. (Senior 1)

Senior 4 anser också att det är viktigt att seniorer betraktas som en resurs. Senior 4 understryker även att många seniorer vill arbeta.

”Jag tycker man utnyttjar de äldre alldeles för dåligt egentligen för att det finns ju en massa erfarenhet och kunnande. /.../ Det är många som måste fortsätta jobba kanske till de är 65 år och fortsätta även efter det men jag tycker att i många andra länder där ser man ju äldre människor som en resurs man ser erfarenhet och kunnande. Det tycker inte jag att man tar vara på riktigt här i Sverige. Utan här är det nästan som att det är något som katten har släpat in ibland. När man tittar på äldre människor”. (Senior 4)

Senior 2 menar att bilden av seniorer ibland kan uppfattas som stereotyp. Senior 2 uttrycker sin uppfattning med glimten i ögat.

”jag vet faktiskt inte. Men jag tror att yngre personer tycker att pensionärerna är gnälliga men det tycker inte jag”. (Senior 2)

Intervjupersonerna vill se ett större engagemang med seniorer exempelvis offentlig verksamhet som skolan. Men seniorerna vill däremot inte se att det utformas aktiviteter för olika åldrar inom träffpunktsverksamheten. Seniorerna kan tänka sig enstaka aktiviteter för andra än seniorer men ingen permanent verksamhet.

”Jag vet inte..inte någon permanent verksamhet, det ska ju vara för seniorer det här men jag menar som enstaka tillfälle vi ska ju ha sådana här små lucior som kommer..det är väl bra..det är väl bra att överbygga olikheter som finns bland olika grupper. Det tycker jag, det är bra”. (Senior 1)

Senior 2 har inte reflekterat över denna fråga. Senior 2 kan därför inte ge ett detaljerat svar.

”Nej, jag har inte tänkt på det faktiskt”. (Senior 2)

Senior 4 stämmer in i kritiken mot en träffpunkt för flera åldrar. Senior 4 menar att det är bra att träffpunktsverksamheten vänder sig till en tydlig målgrupp.

”Nej det tror jag inte, inte om man tittar på att det ska vara bara för pensionärer och så över 65 år”. (Senior 4)

5.4.1. Kommentar till Tema 4 – Samhällets påverkan på äldre

I tema 4 framkommer ett mönster att seniorer vill se en förändring i attityder gentemot seniorer. Senior 1 upplever att seniorer som samhället ser ut idag inte tar tillvara på äldre som grupp då man ofta bortser från den kunskap som de besitter. Frågan om seniorerna skulle vilja att det utformades aktiviteter för olika åldrar på träffpunkten gav oväntade svar. Utifrån svaren som seniorerna givit i förhållande till äldres funktion i dagens samhälle så förväntade vi oss att seniorerna även skulle vilja se fler åldersgrupper på träffpunkten. Men svaren blev genomgående, nej. Exempelvis senior 1 menar att möjlighet för en permanent verksamhet för fler åldersgrupper inte är stor utan understryker att det ska vara för seniorer. Den föreställningen som vi hade var att en träffpunktsverksamhet för alla åldrar skulle kunna bidra till att bryta åldersgränserna och minska fördomar mellan olika åldersgrupper. Men istället ser vi mönstret i seniorernas svar att träffpunktsverksamheten för seniorer stimulerar en typ av

gruppgemenskap för personer i den tredje åldern. Detta tolkar vi som att det finns ett behov av en homogen verksamhet enbart för seniorer, det vill säga en plats för utbyte mellan dem som delar ett liknande liv.

Våra intervjupersoner beskriver att seniorer som grupp borde aktiveras mer i samhället. De beskriver att seniorers kunskap inte nyttjas *aktivt* i samhället. Seniorerna menar att de kan och de vill vara aktiva, de menar även att både seniorer och andra åldersgrupper behöver denna aktivering, i enlighet med *aktivitetsteorin*. Resultatet i vår studie motsäger *gerotranscendens teorin* som ifrågasätter aktiviteten som en förutsättning för ett gott åldrande (Thorslund & Larsson 2002, s 12). Vår studie motsäger *gerotranscendensteorin* i sitt resultat eftersom alla intervjuade seniorer pekar på att de vill vara fortsatt *aktiva* inte bara inom träffpunktsverksamheten utan även inom andra verksamheter. Seniorerna beskriver även en önskan att ändra bilden av senioren till en aktiv person som kan bidra i samhället. Seniorerna understryker även vikten av gruppgemenskap och de motsätter sig andra åldersgrupper inom träffpunktsverksamheten. I den tidigare forskningen kan vi se detta i interaktionsansatsen vilken utgår från den *sociala nätverksteorin*, den innebär att en grupp av individer kan finna ett behov att umgås socialt i en sluten grupp bestående av individer med gemensamma intressen (Van Groenou & Van Tilburg 1996 i Tornstam 2010, s 153). Det kan då vara oviktigt att under dessa tillfällen inkludera andra som inte delar samma intresse eller delar samma roll (ibid). Det handlar om att seniorerna kan stärka varandra inom den slutna gruppen.

I den tidigare forskningen menar Bendz (2005) att genom att få bidra i samhället höjer seniorerna sitt självförtroende (Bendz i FoU 2005:1, s 13). Även psykisk ohälsa kan motverkas i ett välfungerande socialt nätverk samt att det motverkar stigmatisering i samhället (Thorslund & Larsson 2002, s 28). Detta är också något som seniorerna i vår intervjustudie ger uttryck för.

Den tidigare forskningen lyfter även fram att samhällets syn på seniorer kan ge seniorerna en negativ självbild (Krekula 2006, s 170). Våra intervjupersoner understryker även detta när de pekar på att kommunen måste arbeta mer för att inkludera seniorer i samhället. Den tidigare forskningen understyrker även att insatser för seniorer påverkas mycket av politiska beslut och vilka investeringar som görs i den här typen av verksamheter (Thorslund & Larsson 2002, s 14 & 65). Det finns också studier i den tidigare forskningen som visar att grupper som

upplever sig som isolerade kan dra stor nytta av ett riktat arbete till förmån för gruppgemenskap (Wånell 2001, s 92). Vi menar att det stämmer överens med de svar som våra intervjupersoner har givit oss.

5.5. Helhetsanalys seniorer

Vår förförståelse som forskare i den här studien var att socialgemenskap och aktivering gynnar seniorer. Detta upplever vi att seniorerna har bekräftat då de betonar vikten av god hälsa i förhållande till social gemenskap. Det var även vår uppfattning att riktade insatser gentemot seniorer som grupp stimulerar en positiv utveckling av omsorgen av äldre.

I tema 1 *bakgrund* framkommer i intervjustudien att seniorerna idag lever ett aktivt liv som en följd av ett tidigare aktivt liv. Samtliga seniorer ägnar sig åt fritidssysselsättningar exempelvis genom medlemskap i olika föreningar. Det framkommer även att sociala nätverk är viktigt för dem och de har en god kontakt med sin familj.

I tema 2 *medverkan* kan vi se att seniorerna har en mycket positiv inställning till träffpunktsverksamheten. De upplever att verksamheten går att påverka. Dock framkommer det även att då samtliga seniorer även besöker andra mötesplatser så har inte alla samma önskan att medverka i hög grad i denna specifika träffpunktsverksamhet. Samtliga seniorer beskriver att träffpunkten spelar en viktig roll i deras liv. Vi menar även att det går att urskilja att träffpunktsverksamheten är lika viktig för de som deltar som volontärer och de som inte gör det.

I tema 3 *hälsa/socialgemenskap* framkommer att seniorerna själva tar initiativ till mötet med andra människor och de söker aktivitet för att bibehålla en god hälsa. Seniorerna beskriver att de vill vara friska och fysiskt aktiva. Intervjupersonerna anser även att sociala relationer är viktigt för dem. Seniorerna menar även att det bildas ett socialt nätverk på träffpunkten.

I tema 4 *samhällets påverkan på seniorer* menar seniorerna att det krävs en förändring i attityden gentemot seniorer i dagens samhälle. Intervjupersonerna betonar att seniorer besitter mycket kunskap som inte nyttjas i den grad som den borde. Det framkommer även att seniorerna tycker att det är bra att det finns verksamheter som träffpunkten vilken riktar sig enbart till seniorer. I verksamheten som den ser ut idag kan seniorerna stötta varandra.

Utifrån tema 1 framkommer att intervjupersonerna har levt ett aktivt liv vilket skapar ett intresse att även som senior medverka och påverka inte bara på träffpunkten, utan även andra verksamheter. Det tidigare aktiva livet leder alltså till en vilja att medverka och påverka i samhället, vilket illustreras i tema 2. I temat 3 *hälsa och socialgemenskap*, framkommer att seniorerna ser sin egen medverkan och den sociala gemenskapen i träffpunktsverksamheten som en väg till god psykisk hälsa. Medverkan leder alltså till god hälsa och socialgemenskap menar seniorerna i vår studie. Den sociala gemenskapen kan bland annat lindra ensamhetskänslor visar intervjuerna. Medverkan kan leda till god hälsa och eventuellt i förlängningen till ett gott åldrande. I tema 4 *samhällets påverkan på seniorer* beskriver ett flertal av seniorerna att de önskar en mer nyanserad bild av seniorer i dagens samhälle. Intervjupersonerna upplever den generella bilden av seniorer som negativ. Seniorerna beskriver även att de gärna själva medverkar till en förändring av den stereotypa bilden av seniorer. De bidrar även med konkreta förslag för att skapa positiva förändringar. Seniorerna som deltagit i studien är målmedvetna och betonar att det känner en styrka i träffpunktsverksamheten. Träffpunktsverksamheter där seniorer möts kan alltså stärka seniorer som grupp vilket gör att de tillsammans kan hantera eventuella fördomar i samhället. Den sociala gemenskapen i träffpunktsverksamheten kan följaktligen leda till att seniorerna tillsammans kan påverka samhällets attityder gentemot seniorer menar vi som forskare.

5.6. Analys Personalintervjuer

I vår intervjustudie inkluderas även två träffpunktsledare för att få ett bredare perspektiv på det sociala arbetet på träffpunkten utifrån personalens synsätt. Träffpunktsledarna som vi har intervjuat har en bakgrund som hälsopedagog och undersköterska. De arbetar nu inom den förebyggande verksamheten i Gävleborg. I personalintervjuerna kommer träffpunktsledarna att beskrivas som Personal 1 och Personal 2. Likt seniorerna har personalen intervjuats efter de fyra teman som vi tidigare presenterat utifrån den tidigare forskningen. Men i personalintervjuerna kommer endast en helhetsanalys att genomföras.

Resultatet visade att även träffpunktsledarna lägger fokus på socialgemenskap i träffpunktsverksamheten de motiverar också seniorerna att engagera sig och medverka i verksamheten. Personal 2 betonar gemenskapen i verksamheten.

”Syftet med träffpunkten är att seniorer ska få en plats att träffas En plats man kan komma till, träffa andra, finna gemenskap med andra seniorer och att de ska kunna påverka innehållet och programmet på träffpunkten och jag tror att om man kan ha en vettig sysselsättning som senior så långt det är möjligt så kan det göra att man åldras på ett bättre sätt, man håller igång. Vi gympar, vi har underhållning, det handlar om att vara lyhörd och att man kan styra efter önskemål”. (Personal 2)

Det visade sig att det är övervägande kvinnor som besöker träffpunktsverksamheten. Båda träffpunktsledarna upplever att det är fler kvinnor än män som besöker verksamheten.

”Jag vet att det är mest kvinnor som besöker träffpunkten, vi har statistik för det som visar att det är fler kvinnor än män. De flesta är 70+ skulle jag säga”. (Personal 2)

Träffpunktsledarna beskriver hur verksamheten bäst förblir hållbar och behovsanpassad. Exempelvis menar personal 1 att det finns många aspekter att ta hänsyn till i verksamheten. Exempelvis så handlar det om att skapa en stor effekt av en liten insats.

”Vi har minsta möjliga resurs, en anställd. Verksamheten riktar sig till människor och meningen är att få en stor effekt av en liten insats det är det som gör att det blir hållbart eftersom det blir fler och fler äldre och vi blir färre som ska jobba med dem. Här får alla hjälpas åt. Samtidigt handlar det om att alla gör så gott man kan det prio ett här på träffpunkten. Bara för att man är senior så är inte man mindre vetande för det, tvärtom kanske, man har mycket erfarenheter”. (Personal 1)

Personal 1 beskriver att personalen söker seniorernas medverkan i verksamheten. Det är viktigt för träffpunktsledarna att det är seniorerna själva som väljer vilka aktiviteter som erbjuds på verksamheten.

”Vi frågar dem hela tiden hur vi ska göra här på träffpunkten, vilka aktiviteter de vill ha med och så vidare. Vi bollar det tillbaka till dem hela tiden. Det finns en arbetsgrupp som träffas en gång per vecka, där kan de även bolla med varandra och komma med förslag sedan jobba med dem”. (Personal 1)

Men det visade sig också att träffpunktsledarna hade olika synpunkter angående vilka förväntningar de har på seniorerna som besöker träffpunktsverksamheten. De är dock eniga om att de förväntar sig delaktighet från besökarna.

”Jag har inga förväntningar. Det enda jag vill är att de ska vara medmänskliga, och delar med sig av sig själv till andra”. **(Personal 1)**

Personal 2 anser inte att träffpunktsverksamheten ska vara serverad för seniorerna utan att alla ska delta utifrån sina egna förutsättningar. Personal 2 ser det som sitt uppdrag att stimulera medverkan.

”Jag hoppas att de ska ta för sig mera utav av det här, jag brukar säga att de måste berätta vilka aktiviteter de vill ha, många tycker att det ska vara serverat, men det är inte mitt uppdrag, i mitt uppdrag ska jag mera fånga upp och förverkliga det seniorerna själva vill. /.../. För mig skulle det kännas bra om de kunde säga att det här är det vi vill ha, för det är det vi skulle behöva mer utav /.../”. **(Personal 2)**

Den sociala gemenskapen i träffpunktsverksamheten tar sig olika former, eftersom alla seniorer har sina egna rutiner i verksamheten. Personal 1 menar att det är viktigt att alla seniorer får ta del av det de önskar i verksamheten.

”En del besökare kommer bara när det är aktiviteter för det är det man vill vara med på, och en del kommer när det inte är aktiviteter utan är man intresserad av att prata. En del kommer när det finns musik och underhållning. Det är väldigt olika, en del kommer till promenadgruppen, andra träffar gamla arbetskamrater här de är ofta intresserade av att sitta i särskilda grupper och prata om gamla minnen men kanske inte så intresserade av att prata med andra seniorer. /.../ En del kommer varje dag, en del kommer en gång i månaden, en del var tredje månad, det är väldigt olika”. **(Personal 1)**

Träffpunktsledarna ser gärna att seniorer involveras mer i samhället. Personal 2 menar att seniorer besitter mycket kunskap som de inte får dela med sig av i lika hög grad som de skulle kunna.

”Det är så trist, om man går tillbaka till det gamla bondesamhället, då var det meningen att alla skulle ta hand om de gamla. Men det är någonting som har försvunnit, om man inte är den aktiva människa som tar för sig och är aktiv så försvinner man. De äldre har erfarenhet att dela med sig av, vi borde kanske lyssna mer på vad de äldre har att säga”. (Personal 2)

5.6.1. Kommentarer till personalintervjuer

I personalintervjuerna framkommer ett mönster att träffpunktsledarna betonar gemenskapen i verksamheten. Träffpunktsledarna pekar på mötet som den främsta trivselfaktorn, att människor ska kunna mötas och framförallt känna sig väl bemötta när de besöker träffpunkten. Träffpunktsledarna beskriver även att träffpunktsverksamheten finns till för seniorerna och deras önsknings ska genomsyra verksamheten. Personalen beskriver sitt arbete som ett motivationsarbete och de lägger stor vikt vid att seniorerna får göra sin röst hörd. Utifrån träffpunktsledarnas arbete som fokuserar på att motivera seniorerna kan verksamheten beskrivas som empowermentinriktad. Arbetet kan beskrivas som empowermentinriktad då det bedrivs utifrån seniorernas egen kunskap om sin egen situation (Payne 2008, s 98).

I resultaten betonar personalen framför allt ett resonemang som kan härledas till *sociala nätverksteorin*. Personal 1 beskriver exempelvis att alla seniorer har olika behov i verksamheten. Vi menar att detta gör att varje senior skapar sin egen roll i träffpunktsverksamheten och i nätverket som finns på träffpunkten. I den *sociala nätverksteorin* beskrivs rollansatsen, en roll kan konstrueras exempelvis genom ett medlemskap i en förening (Tornstam 2005, s 148). Vi menar att ett medlemskap i en förening kan liknas vid kontinuerliga besök på träffpunkten. Det kan alltså i enlighet med den *sociala nätverksteorin* skapas roller i träffpunktsverksamheten. Genom att arbeta förebyggande i träffpunktsverksamheten, vill personalen att seniorer som besöker verksamheten skall kunna fortsätta vara *aktiva* även i den tredje åldern så att de kan bibehålla den grad av aktivering som de haft tidigare, och detta är för att de ska åldras med en god hälsa. Detta stämmer överens med *aktivitetsteorin* som syftar till aktivitet som det centrala för individens tillfredsställelse och ett gott åldrande (Tornstam 2005, s 120). Träffpunktsledarna stöder inte det *gerotranscendensteorin* pekar på i träffpunktsverksamheten. Gerotranscendensteorin syftar till lugn av avskildhet och eftertanke som en förutsättning för seniorers välmående (Thorslund & Larsson 2002, s 12). Men personalen förespråkar alltså istället aktivering inom

träffpunktsverksamheten. Det skall dock understrykas att träffpunktsledarna betonar att alla seniorer har olika behov.

Den tidigare forskningen bekräftar det resonemang som träffpunktsledarna belyser, att många seniorer har ett behov att få göra sin röst hörd (Kerr 2002, s 83). Träffpunktsledarna beskriver även att träffpunkten främjar social gemenskap, vilket de upplever som gynnsamt seniorerna. Även litteraturen delar deras bild av detta och understyrker att mötesplatser finns till för att skapa gynnsammare förutsättningar för sociala kontakter (Lagergren 2004 i Bendz i FoU 2005:1, s 36). Personal 1 menar att genom ett förebyggande arbete kan samhället exempelvis minska utgifterna för äldreomsorg. Detta speglas även i den tidigare forskningen som pekar på att nya åtgärder krävs för att utgifterna för äldreomsorg antas bli en stor samhällskostnad i framtiden (SOU 2000:7 bil: 9, s 65). Enligt Paynes (2008) beskrivning av vad socialt arbete är så uppfyller också träffpunktsverksamheten sitt uppdrag. Socialarbetarens uppdrag är att genom sitt arbete lämna bidrag till andra professioner och officiella beslutsprocesser (Payne 2008, s 43). Träffpunktsledarnas arbete kan alltså på sikt exempelvis vägleda beslutsfattare i frågan om resursfördelning inom äldreomsorg och liknande insatser. SOU 2003:91 menar att det är samhällets uppgift att individuellt anpassa hälsoarbetet för äldre människor (SOU 2003:91, s 310).

6. Helhetsanalys

6.1. Analys seniorer och personal

I den här studien valde vi att använda oss av både seniorer och personal i träffpunktsverksamheten. Anledningen till detta var ursprungligen för att studera att dessa två grupper delade samma bild av verksamheten. Eftersom vi inte hade någon tidigare förståelse av seniorer i den tredje åldern, valde vi att genomföra studien i förhållande till både seniorer och personal. Det har framkommit i studien att både personal och seniorer strävar efter samma mål. I resultatredovisningen framgår ett tydligt mönster att båda dessa grupper är väldigt samstämmiga i sina svar. Seniorerna beskriver i intervjustudien hur viktigt det är för dem att ha tillgång till ett socialt nätverk bestående av vänner och familj. Men det beskriver även vikten att få skapa nya nätverk inom exempelvis träffpunktsverksamheten. Samtliga seniorer beskriver en mycket god relation till sin träffpunktsledare. Det kan därför vara så att det inte är verksamheten som sådan som lockar besökare utan en god relation till en specifik träffpunktsledare. Personliga egenskaper har även stor vikt i det professionella mötet

(Johansson 2006, s 150). Detta pekar på att träffpunktsledarna har en stor betydelse för verksamhetens utveckling. Personal 1 beskriver att arbetet innefattar att hela tiden göra seniorerna delaktiga i verksamheten, och att föra en dialog med seniorerna. Även seniorerna berättar att de upplever att det finns en möjlighet att påverka verksamheten. Det framgår i intervjuerna med personalen att det finns endast en person anställd vid varje träffpunkt. Därför är verksamheten till stor del beroende av volontärarbetare. I realiteten krävs alltså ett mycket aktivt deltagande från i alla fall ett antal av träffpunktens besökare. I förhållande till detta beskriver alla seniorerna att de deltar i andra fritidsaktiviteter utanför träffpunkten. Detta leder till att vissa seniorer väljer bort ett aktivt deltagande i just denna specifika träffpunktsverksamhet. Det visar att seniorernas engagemang och vilja till aktivitet kan ta sig olika former.

Träffpunktsledarna beskriver som en del i sitt eget arbete vikten av ett gott bemötande. Seniorerna menar även att bemötandet från personalen är mycket viktigt. De understryker även att de blir väldigt väl bemötta. Resultaten visar att träffpunktsledarna ser till seniorernas behov och bemöter dem väl. Både träffpunktsledarna och seniorerna menar att medverkan i verksamheten är något positivt, även om inte alla seniorer upplever att de har några specifika önskningsområden att bidra med. Träffpunktsledarna gör samma bedömning som seniorerna och menar att i dagens samhälle behöver fler äldre få göra sin röst hörd. De båda menar även att äldre besitter mycket erfarenhet som samhället i stort kan dra nytta av. Samtliga intervjupersoner som deltagit i vår studie menar att ett första mål på vägen mot framtiden bör vara att politikerna säkrar träffpunkternas existens även längre fram.

7. Diskussion

7.1. Resultat och besvarande av frågeställningarna

Syftet med studien var att öka kunskapen och förståelsen för äldres sociala behov i den tredje åldern, för de som besöker träffpunktsverksamheten. Utifrån vår kvalitativa intervjustudie har vi velat svara på följande frågeställningar:

- Hur kan socialt arbete se ut inom träffpunktsverksamheten?
- Varför väljer vissa seniorer att söka sig till träffpunktsverksamheten?

Det resultat som vi har arbetat fram utifrån den första frågeställningen visar, att det sociala arbetet inom träffpunktsverksamheten framförallt har en motiverande karaktär. I intervjustudien med träffpunktsledarna beskriver de, hur arbetet handlar om att stärka seniorerna genom deras egna aktiveringsbehov och genom mötet. Även seniorerna delar träffpunktsledarnas bild av verksamheten. Det sociala arbetet kan beskrivas som empowermentinriktat. Framförallt utifrån det faktum att verksamheten strävar efter att stärka seniorerna i förhållande till den kunskap som de besitter om den egna situationen (Payne 2008, s. 99). Målet för verksamheten är att skapa en större förståelse i samhället för seniorers sociala behov. Träffpunktsledarna är även mycket tydliga med att seniorerna själva besitter den bästa kunskapen om hur verksamheten bör utvecklas.

I den andra frågeställningen visar vårt resultat att de seniorer som söker sig till träffpunkten gör det av olika anledningar. Men framförallt söker man aktivering och gemenskap. Det framkommer även att man söker gemenskap med andra seniorer. För vissa seniorer utgör träffpunktens gemenskap en stor del av det sociala nätverket och för andra är det ett bland många nätverk. Alla seniorer som deltagit i vår studie menar, att träffpunktens verksamhet ökar deras välbefinnande och personliga utveckling.

7.2. Teoretisk tolkning av resultatredovisningen

Vi har valt att använda oss av *aktivitetsteorin* och den *sociala nätverksteorin* som våra huvudteorier när vi analyserat vår kvalitativa data. Som ett komplement och eventuell självkritik för studien samt för att visa att det finns teoretiska perspektiv som talar emot dessa två, har vi även använt oss av *gerotranscendensteorin*. Dock har gerotranscendensteorin inte kunnat härledas till de svar som våra intervjupersoner har givit oss. Men de två huvudanalysverktygen har varit mycket användbara då de på ett tydligt sätt kunnat belysa viktiga aspekter av träffpunktsverksamheten och intervjupersonernas samverkan. Kombinationen av dessa två teorier visar att det är viktigt för de seniorer som deltagit i vår intervjustudie att vara kontinuerligt aktiva samt ha ett välfungerande socialt nätverk. Dessa två teoretiska perspektiv kan spegla varandra då ett välfungerande socialt nätverk till viss del fodrar aktiverande. Resultatet visar även att både *aktivitetsteorin* och den *sociala nätverksteorin* kan förändra individens självbild till det bättre. Individen kan utifrån dessa få en positiv självbild och genom detta förbättra sin psykiska hälsa. Det resultat som studien visar, ligger i linje med den tidigare forskningen inom detta ämne. Utifrån den valda

vetenskapsfilosofin hermeneutiken visar studien att de teman som ligger till grund för meningstolkningen även kan kopplas till varandra.

Den tidigare forskningen visade att ett fortsatt aktivt liv i den tredje åldern kan ge ett gott åldrande (Fasth i FoU 2011:2, s 11). Utifrån den sociala nätverksteorin så visade den tidigare forskningen, att de som har ett välfungerande socialt nätverk mår bättre och har bättre förutsättningar att hantera livets motgångar (Bendz i FoU 2005:1, s 83). Resultatredovisningen pekar på, att de seniorer som befinner sig i den tredje åldern kan och vill vara aktiva och därför besöker de den här typen av verksamhet. De upplever även ett stort välbefinnande i en kontinuerlig kontakt med vänner och familj. Det alternativa teoretiska perspektivet *gerotranscendensteorin* hade därför inget förklaringsvärde i vår studie då intervjupersonerna lever ett aktivt liv och de vill ta vara på framtiden snarare än att reflektera över det som har varit. Vi valde dock att använda oss av gerotranscendensteorin för att kunna spegla studiens kvalitativa data utifrån teoretiska perspektiv som pekar på olika saker. Gerotranscendensteorin ifrågasätter exempelvis aktivitet som den enda definitionen av det goda åldrandet (Tornstam, 2005, s 282). Vi har utifrån mångfald i de teoretiska perspektiven strävat efter en större bredd och tydlighet till studien.

7.3. Metod diskussion

I denna studie har vi arbetat utefter seniorernas perspektiv i verksamheten, med personalintervjuer som ett komplement. Vår studie består av fyra teman som har valts ut i förhållande till de tidigare forskningarna som vi har tagit del av. Vi vill därför peka på att den här studien endast speglar träffpunktsverksamheten utifrån dessa fyra teman. Det är viktigt att understryka att genom andra teman kunde bilden av verksamheten eventuellt sett annorlunda ut. Det urval av intervjupersoner som vi har gjort är utifrån en träffpunktsverksamhet i Gävleborg. Därför vill vi peka på att resultaten i studien eventuellt kan påverkas av urvalets storlek samt vilken specifik träffpunktsverksamhet som deltar i studien. Men vi tolkar det som att våra intervjupersoner har varit väl införstådda med våra frågor samt att de själva kunnat göra en bedömning hur deras liv påverkas av träffpunktsverksamheten. Dock är vår upplevelse att vissa frågor varit svåra att ge svar på. Det kan tyda på att frågorna har varit för svåra att svara på, eventuellt har de varit formulerade på ett krångligt sätt. Men det kan även vara så att det kan vara komplicerat att sätta sig in i ”rollen” som senior. Då det är en

individuell upplevelse om man som senior upplever sig själv och tänker på sig själv som en senior.

De svar som vi har fått av våra intervjupersoner, utifrån de frågor som vi har ställt, har haft mycket stora likheter. Det var till viss del förvånande hur svaren stämde överens med varandra samt i hur hög grad den stämde överens med tidigare forskning inom området. Vi vill även poängtera att vi är medvetna om att både seniorer och personal har ett intresse av att presentera verksamheten på ett positivt sätt gentemot allmänheten. Vi vill även understryka att det kan vara så att den kategori av seniorer som väljer att besöka träffpunktsverksamheten även generellt sett är mer positivt inställda än andra seniorer till sociala verksamheter. Dock är det viktigt att understryka att detta inte framkommer i vår studie då inga seniorer som väljer bort träffpunkten har deltagit eller tillfrågats.

Som forskare har även vi i grunden haft en genomgående positiv inställning och förförståelse i förhållande till träffpunktsverksamheten som en följd av vårt intresse för äldreomsorgsfrågor, något som kan framkomma i studien.

Det är viktigt att understryka att det i de allra flesta fall inte är möjligt att statistiskt generalisera utifrån en kvalitativ intervjustudie likt den vi har genomfört. Utifrån den naturalistiska generaliserbarheten vilken bottnar i en tyst kunskap med en pågående kunskapsprocess har vi strävat efter att nå generaliserbarhet. Men det har inte varit vår önskan att försöka skapa en enhetlig bild av seniorer som grupp i vår studie. Det är därför viktigt att understryka att livsberättelser likt dessa våra intervjupersoner delgivit oss kan spegla så väl individuella upplevelser som en generell bild inom en större grupp (Joelsson 2008, s 139).

Studiens trovärdighet i förhållande till validitet och reliabilitet höjs av användandet av exempelvis undersökningstriangulering, vilket innebär att vi analyserat data var för sig och sedan genomfört en gemensam analys (Patton 1990 i Larsson 2005, s 34). Det kan gynna vår studie då vi som forskare kan uppmärksamma olika saker. Vi menar även att det stärker trovärdigheten i den mån vi har uppmärksammat liknande mönster. De som deltagit i studien är seniorer som befunnits sig på plats på träffpunkten när vi besökte den. Ingen utomstående påverkan gentemot dessa personer hade förekommit innan vi träffade dem. Det är vår upplevelse att de personer som vi har intervjuat har berättat så mycket som de själva har önskat om sig själva.

Den valda metoden har varit till fördel för syftet i vår studie. Syftet med studien var att öka kunskapen och förståelsen för äldres sociala behov i den tredje åldern för de som besöker träffpunktsverksamheten. Vi menar att de resultat som vi har presenterat inte skulle kunnat bli lika nyanserat med en annan metod. Exempelvis så framkommer det tydligt i vår studie att samtliga seniorer som tillfrågats lever ett aktivt liv. Men alla är inte aktiva i samma grad inom denna specifika verksamhet till fördel för andra verksamheter. Men att samtliga seniorer som deltagit i studien är faktiskt aktiva i hög grad. Den typen av nyanserade beskrivningar av en livsstil menar vi lämpar sig speciellt bra i en kvalitativ studie då den skapar en förståelse. Vi upplevde att den kvalitativa metoden var till fördel för studien då möjligheten fanns att ställa följdfrågor samt för att kunna förklara frågorna i den mån det har funnits behov av det.

7.4. Förslag till fortsatt forskning

Vi menar att det krävs ytterligare forskning som berör varför vissa seniorer väljer bort träffpunktsverksamheterna. Det kan vara avgörande för träffpunktsverksamheternas existens och utvecklingsförmåga att undersöka detta. De seniorer som är tveksamma till verksamheten skulle kunna berätta om det finns något som skulle locka dem till träffpunkten eller om de har annan aktivering i sitt liv. Det är även viktigt att nämna att det generella hälsotänkandet som sprider sig i hela samhället kan bli stressande för så väl yngre som äldre (Jönsson 2002, s. 94). Detta är dock inget som våra intervjupersoner givit uttryck för.

Det skulle också vara intressant, att studera träffpunkter för seniorer och aktivering i den tredje åldern i en djupintervjustudie där seniorerna skulle få mer utrymme att beskriva sin roll i verksamheten. En djupintervju kan även lägga mer fokus på den tiden innan individen började besöka träffpunkten. Det kan vara en effektiv utvärderingsform att genomföra studier på hur seniorer upplever sin situation före och efter de börjat besöka träffpunkten (Mannheimer 2005, s 383). En djupintervju kunde ge seniorerna möjlighet att uttrycka sina tankar om ett eventuellt samband mellan social gemenskap, aktivering och en förlängning av den tredje åldern.

En multidimensionell forskning som består av flera olika metoder, kan även vara en god idé för fortsatt forskning. Den multidimensionella forskningsansatsen kan möjliggöra fler dimensioner och synsätt. Exempelvis kan en multidimensionell studie bestå av både en

enkätstudie och en kvalitativ intervjustudie (Wikander 2005, s 338). Vi menar att en kombination av dessa eventuellt kan lyfta fram nya perspektiv.

De som besöker träffpunkterna befinner sig i den tredje åldern. Men det finns både för och nackdelar med att föra fram den här typen av begrepp. Det kan leda till att bilden av seniorer blir mer positiv och individen kan uppfattas som mer självständig. Samtidigt kan det generellt finnas svårigheter med att klassificera människor i teoretiska termer. Det kommer alltid att finnas de som inte kan placeras i en särskild grupp. Forskningen bör därför vara mycket tydlig med hur begreppet avgränsas (Thelin 2009, s 40). Utifrån detta kan det vara nödvändigt med ytterligare forskning i förhållande till begreppet den tredje åldern.

Litteraturförteckning

Andersson, L (1997) - *Ålderism: stereotypa föreställningar eller diskriminering som utgår från en människas ålder*. Stockholm: Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum

Andersson, L (2008) – *Ålderism*. Lund: Studentlitteratur

Berleen, G (2003) - *Bättre hälsa hos äldre!* Statens Folkhälsoinstitut 2003:41. Östersund

Berg, A -I (2008) - *Life satisfaction in late life: markers and predictors of level and change among 80+ year olds*. Diss. (sammanfattning) Göteborg : Göteborgs universitet

Denscombe, M (2004) - *Forskningens grundregler: samhällsforskarens handbok i tio punkter*. Lund: Studentlitteratur

Ejlertsson, G (2005) - *Enkäten i praktiken: en handbok i enkätmetodik*. 2. [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur

FoU 2005:1- *Att åldras väl: en kunskapsöversikt av hälsofrämjande och förebyggande arbete inom dagens vård och omsorg* . Jönköping: Luppen kunskapscentrum

FoU 2011:2 - *Träffpunkter för äldre i Hudiksvall, Söderhamn och Gävle kommun*. Gävle: Välfärd, Region Gävleborg

Gynnerstedt, K, Gynnerstedt, K & Wolmesjö, M (2011) - *Tredje åldern: sociala aspekter och medborgarskap*. 1. uppl. Malmö: Gleerups utbildning

Hayden, M (2009) - *Träffpunkter för seniorer och aktiverande hembesök: Omvårdnad Gävle Förebyggande enheten*. Gävle. Projektplan

Joelsson, R (2008) - *Förståelse av människans verklighet:” Om empati, berättelser och det dialogiska jaget”* i Larsson, S & Sjöblom, Y & Lilja, J (red) *Narrativa metoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur

Johansson, T (2006) - "Mötets många ansikten - när professionella möter klienter" i Meeuwisse, A & Sunesson, S & Swärd, H (red) *Socialt arbete – en grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur

Jönsson, H (2002) - *Ålderdom – ett samhällsproblem*. Lund: Studentlitteratur

Kerr, A-L (2002) - *Senior citizens? Old age and citizenship in provincial New Zealand communities*. Massey University

Krekula, C (2006) - *Kvinna i ålderskodad värld: om äldre kvinnors förkroppsligade identitetsförhandlingar*. Diss. Uppsala Universitet

Kvale, S & Brinkmann, S (2009) - *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Larsson, S (2005) - "Kvalitativ metod – en introduktion" i Larsson, S, Lilja, J & Mannheimer, K (red.) - *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur

Larsson, S (2005) - "Teori, metod och empiri" i Larsson, S, Lilja, J & Mannheimer, K (red.) - *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur

Mannheimer, K (2005) - "Några perspektiv på utvärdering av sociala program" i Larsson, S & Lilja, J & Mannheimer, K (red) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur

Meeuwisse, A & Swärd, H (2006) - "Vad är socialt arbete?" i Meeuwisse, A & Sunesson, S & Swärd, H (red) *Socialt arbete – en grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur

Payne, M (2008) - *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm, Natur.

Svensson, L (2006) *Mötesplatser på landsbygden – Om äldre människor, gemenskap och aktiviteter*, Göteborgs Universitet, DocuSys, Västra Frölunda

Repstad, P. (2005) - *Sociologiska perspektiv i vård, omsorg och socialt arbete*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

SOU 2000:7 Bilaga 8- *Kommer det att finnas en hjälpande hand: en analys av framtida behov och kostnader för vården och omsorgen om de äldre 2000-2030*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer

SOU 2000:7 Bilaga 9- *En åldrande befolkning: konsekvenser för svensk ekonomi*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer

SOU 2003:91 - *Äldrepolitik för framtiden - Bilagedel C Vård och omsorg*, Regeringskansliet

Svensk lag (2011) - *Socialtjänstlagen (SFS 2001:453)*, 14. Upplagan. Uppsala: Iustus

Svensson, L (2006) - *Mötesplatser på landsbygden: om äldre människor, gemenskap och aktiviteter*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2006

Thelin, A (2009) - *Den tredje åldern- en kunskapsöversikt*, Växjö universitet, Intellecta DocuSys, Mölndal

Thorslund, M & Larsson, K (2002) - *Äldres behov: en kunskapsöversikt och diskussion om framtiden*. Stockholm: Stockholms läns äldrecentrum

Thorsén, H. (2010) - *Människosyn och etik*. 2. uppl. Stockholm: Remus

Tornstam, L (1993) - "En kritisk tillbakablick och nya perspektiv i gerontologisk forskning" i Odén, B & Svanborg, A & Tornstam, L (red) *Att åldras i Sverige*. Stockholm: Natur och Kultur

Tornstam, L (2005) - *Åldrandets socialpsykologi*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag

Tornstam, Lars (red.) (2010) - *Ensamheten i Sverige 1985-2008 [Elektronisk resurs] /*. Uppsala: Sociologiska instans.

Tornstam, L (2011) - *Åldrandets socialpsykologi*. 8., rev. utg. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag

Wikander, B (2005) - "Exempel på forskning ur ett multidimensionellt perspektiv" i Larsson, S & Lilja, J & Mannheimer, K (red) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur

Wånell S-E (2001) - Äldres hälsa och välbefinnande, En utmaning för folkhälsoarbetet, Folkhälsorapport 2001, projektet Äldre och folkhälsa, Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum, Quebecor, Jönköping

Öberg P (2007) - "Vi får en allt större klyfta mellan den friska tredje ålderns aktiva fritid och den fjärde ålderns fysiska nedgång och beroende" i *Socionomen*, 2007:4

Bilaga 1 - Samtycke

Till Dig som valt att vara med och bidra med viktig och värdefull kunskap till vår c-uppsats.

Information gällande Din medverkan:

Vi som skriver uppsatsen, Linn Jäderholm och Chanelle Yake, studerar sjunde terminen på socionomprogrammet vid Gävle Högskolan, akademien för hälsa och arbetsliv.

Syftet med uppsatsen är bland annat att undersöka om det finns relation mellan det goda åldrandet och att vara aktiv efter arbetslivet. Skälet till att vi väljer att vända oss till bara er som besöker och leder träffpunkt för seniorer är att vi vill utgå från träffpunkt för äldre verksamhet. Dina erfarenheter och kunskaper är viktiga och din medverkan i denna uppsats är betydelsefull. Vi följer Vetenskapsrådets forskningsetiska principer, med krav på information, samtycke, konfidentialitet och nyttjande, det vill säga hur det insamlade materialet kommer att användas. Vi vill understryka att ditt deltagande är helt frivilligt och att du kan avbryta intervju när som helst, utan att ange någon anledning till avbrottet. Du avgör själv vad du vill berätta.

Intervjuerna kommer att spelas in med hjälp av bandspelare om du ger ditt samtycke till detta, och allt material kommer att förstöras efter bearbetningen. Allt insamlat material och alla uppgifter om uppsatsens deltagare kommer att behandlas respektfullt och konfidentiellt.

Din medverkan är naturligtvis anonym och inga namn eller uppgifter som kan avslöja din identitet kommer att användas i uppsatsen. Efter att uppsatsen är färdig och godkänd kommer allt insamlat material och andra uppgifter förstöras. Du kommer, om du vill, få ta del av uppsatsen.

Vi svarar gärna på frågor både innan och efter intervjutillfället.

Tack för att du vill medverka i vår studie!

Linn Jäderholm, tfn: 070-284 49 10 & Chanelle Yake, tfn: 070-050 97 47.

Vår handledare är Birgitta Berg Wikander. Hon kan nås för frågor på b.bergwikander@gmail.com

Härmed samtycker jag till ovanstående: Gävle/2011, Namnunderskrift: _____

En kopia av detta samtyckesbrev finns tillgängligt för dig att erhålla.

Bilaga 2 - Intervjufrågor: Träffpunkt för seniorer

Personal

- Hur har träffpunkten uppstått och organiseras den och vad är innehållet i verksamheten?
- Vilken utbildningsbakgrund har träffpunktsledarna?
- Vilken roll har du som träffpunktsledare?

Bakgrund

- Vilket syfte har träffpunkterna?
- Vilka äldre söker sig till träffpunkterna?
- Tillgänglighet och hur utformas socialt arbete/ aktiviteter på träffpunktsverksamhet?
- Hur främjar ni det goda åldrandet här på träffpunkter?
- (Effektivitet och hållbarhet) - hur man bäst organiserar en behovsanpassad träffpunktsverksamhet på lång sikt?

Medverkan

- Vad gör ni som träffpunktsledarna för att involvera besökarna?
- Vilka olika roller finns på träffpunkterna bland seniorerna?
- Vilken betydelse har träffpunkten för de äldre som besöker den upplever du?
- Vad har du för förväntningar på besökarna?
- På vilket sätt kan de som besöker verksamheten utvecklas genom träffpunkten?

Hälsa/Social gemenskap

- Upplever du att det finns något samband mellan en god hälsa och social gemenskap bland äldre?
- Vad innebär social gemenskap för dig?
- Hur upplever du att kontakterna med andra människor och aktiviteterna i träffpunktsverksamheterna påverkar besökarna?
- Varför tror du att det har uppstått ett behov av träffpunkter för seniorer?
- Vad tycker Ni om idén med träffpunkter?

Samhällets påverkan på äldre

- Hur tror du att äldre som grupp påverkas av förekomsten av träffpunkter?

- Vilken bild finns i samhället av äldre upplever du?
- Upplever du att äldre människor (65+) ses som en resurs eller som en belastning i dagens samhälle?
- Hur tror du att de som inte besöker träffpunkten ser på den verksamheten?
- Finns det något som vi inte tänkt på som ni vill berätta?
- Hur var det att svara på frågorna?

Besökare

Bakgrund

Del 1

- Hur gammal är du?
- Vart har du växt upp?
- Har du familj, barn?
- Vad har du för utbildningsbakgrund?
- Vilket yrke har du haft?
- Hur upplever du skillnaden mellan att vara yrkesaktiv och att vara pensionär?
- Vilka fritidsintressen har du nu och vilka har du tidigare haft?
- Ägnar du dig åt dagliga aktiviteter? (På eller utanför träffpunkten)
- Är du eller har du varit medlem i någon förening? Om så hur länge och när var du varit aktiv?

Del 2

- Vad tycker du om idén med träffpunkter?
- Hur kommer det sig att du första gången besökte träffpunkten?
- Vad har du för anledning till att besöka träffpunkten? Vad får du ut av träffpunktsverksamheten?
- Hur ser ditt sociala nätverk/kontaktnät ut?
- Har du ofta kontakt med dina anhöriga/familj?

Medverkan

- Hur ofta besöker du träffpunkten?
- Upplever du att du är delaktig i träffpunktens verksamhet?
- Upplever du att du kan ta egna initiativ och påverka träffpunktens verksamhet?
- Vad är en meningsfull aktivitet för dig, varför?

- Är regelbundna aktiviteter viktigt för dig?
- Vad har du för förväntningar på träffpunkten/personal?

Hälsa/Social gemenskap

- Vad innebär ett gott åldrande för dig?
- Vad är innebär god hälsa för dig?
- Vilken betydelse har det för dig att träffa andra människor?
- Händer det att du upplever ensamhetskänslor? Om så hur ofta?
- Hur viktigt är det för dig att ha sociala relationer?
- Vad innebär social gemenskap för dig?
- Hur upplever du den sociala gemenskapen på träffpunkten?
- Har du någon kontakt med andra träffpunktsbesökare även utanför träffpunkten?

När? Hur?

- Finns det något i din livsstil som du skulle vilja förändra

Samhällets påverkan på äldre

- Vilken funktion har seniorer i dagens samhälle, upplever du?
- Hur upplever du att andra åldersgrupper ser på dig som senior?
- Vilken bild finns i samhället av äldre upplever du?
- Hur tror du att de som inte besöker träffpunkten ser på den verksamheten?
- Tycker du att det finns ett tillräckligt utbud med mötesplatser för seniorer i samhället?
- Skulle du vilja att det utformades aktiviteter för olika åldrar på träffpunkten?
- Finns det något som vi inte tänkt på som ni vill berätta?
- Hur var det att svara på frågorna

